İNSAN SÛRESİ

Mushaf'taki sıralamaya göre kitabımızın 76., Nüzûl sıralamasına göre 98., Mufassal sûreler kısmının yedinci grubunun ikinci ve son sûresi olan İnsan sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. Âyetlerinin sayısı 31'dir.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

Hamd yalnız ve yalnız âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Allah'ın Rasûlü'ne, O'nun pâk aile halkına ve ashabına olsun. Rabbimiz bizden kabul buyur. Çünkü sen her şeyi işitensin, her şeyi bilensin.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

1. İnsanoğlu, var edilip bahse değer bir şey olana kadar, şüphesiz uzun bir zaman geçmemiş midir? 2. Biz insanı katışık bir nutfeden yaratmışızdır; onu deneriz; bu yüzden, onun işitmesini ve görmesini sağlamışızdır. 3. Şüphesiz ona yol gösterdik; buna kimi şükreder, kimi de nankörlük. 4. Doğrusu, inkârcılar için zincirler, demir halkalar ve çılgın alevli cehennem hazırladık. 5. Şüphesiz iyiler kafur katılmış bir tastan içerler. 6. Bu ancak Allah'ın kullarının taşıra taşıra içebileceği bir pınardır. 7. Onlar verdikleri sözleri yerine getirirler, fenalığı yaygın olan bir günden korkarlar. 8. Onlar içleri çektiği halde, yiyeceği yoksula, öksüze ve esire yedirirler. 9-10. "Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz, bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz. Doğrusu biz çok asık suratların bulunacağı bir günde Rabbimizden korkarız" derler. 11. Allah da onları bu yüzden o günün fenalığından korur; onların yüzüne parlaklık ve neşe verir. 12. Sabırlarının karşılığı, cennet ve oradaki ipeklerdir. 13. Orada tahtlara yaslanırlar; orada yakıcı sıcak ve dondurucu soğuk görmezler. 14. Meyve ağaçlarının gölgeleri üzerlerine sarkmış ve onların koparılması kolaylaştırılmıştır. 15. Çevrelerinde gümüş kaplar ve billûr kaseler dolaştırılır. 16. Billûrları gümüş gibi parlaktır, onları ölçüp ölçüp

dağıtırlar. 17. Orada, zencefil karışık bir tasla içirilirler. 18. O pınara "Selse-bil", (tatlı su) denir. 19. Yanlarında ölümsüz gençler do-laşır; onları gördüğünde saçılmış birer inci sanırsın. 20. Oranın neresine baksan, nîmet ve büyük bir saltanat görürsün. 21. Üzerlerinde ince yeşil ipekli, parlak atlastan elbiseler vardır; gümüş bileziklerle süslenmişlerdir; Rableri onlara tertemiz içecekler içirir. 22. "İşte bu sizin işlediklerinizin karşılığıdır, çalışmalarınız şükre değer" denir. 23. Ey Muhammed! Kur'an'ı sana indiren şüphesiz Biziz. 24. Rabbinin hükmüne kadar sabret; onların günah işleyen ve inkârcı olanlarına uyma. 25. Rabbinin adını sa-bah akşam an. 26. Geceleyin O'na secde et; O'nu geceleri uzun uzun tesbih et. 27. Doğrusu insanlar, çabuk elde edilen dünya nîmetlerini severler de ağırlığı çekilmez günü arkalarında bırakırlar. 28. Onları yaratan, mafsallarını pekiştiren Biziz; dilersek onları benzerleri ile değiştiriveririz. 29. Bu sadece bir öğüttür; dileyen, Rabbine giden yolu tutar. 30. Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz. Doğrusu Allah, bilendir, Hakimdir. 31. Dilediğine rahmet eder. Zâlimlere, işte onlara, can yakıcı bir azap hazırlamıştır.

Müfessirlerden kimilerinin Medenî, kimilerinin de Mekkî de-dikleri bir sûreyle karşı karşıyayız. Ya da kimi âyetlerinin Mekkî, kimi-lerinin de Medenî olduğu söylenen bir sûre. Sûrenin adı Dehr sûresi, İnsan sûresi, ya da Hel eta isimleriyle anılır. Az evvel de söylediğim gibi Mekkî ve Medenî olması konusunda farklı görüşler ileri sürülmüş-se de Medenî diyenler var, tümü Mekkî'dir diyenler var, içinde Mekkî de Medenî de âyetlerin bulunduğunu söyleyenler var. İnşallah bu haf-taki dersimizde bu sûreyi tanımaya çalışacağız. Bu hafta bitirebilece-ğimizi sanmıyorum. Bitiremezsek gelecek hafta da devam ederiz Al-lah izin verirse. Arkadaşlarımızdan bazıları uzunca anlatmamı, kimile-ri de çok uzattığımı söylüyorlar. Ben de bu ikisinin arasını bulmakta güçlük çekiyorum. Dua edin de inşallah lüzumsuz söz söylemekten kurtulalım. Meramı en kısa ve en güzel ifade etmeye Rabbim muvaf-fak kılsın.

Evet, Kur'an-ı Kerîm'in yetmiş altıncı suresi. Otuz bir ayet; iki yüz kırk kelime ve bin elli üç harftir. Fasılası sadece "elif" harfidir. Su-renin mekkî veya medenî oluşunda ihtilâf vardır. İşlenen konu açısın-dan daha çok mekkî sûrelere benzemektedir.

Kıyamet ile ilgili durumları ve özellikle salih kimselerin ahirette kavuşacakları nimetleri anlatmayı hedef edinen süre, insanın dünya hayatına gelişini ve oradaki gelişimini özet olarak dile getirmek sû-retiyle giriş yapar:

"İnsan, anılmaya değer bir şey olacak kadar uzun bir zaman geçmedi mi? Biz insanı katışık bir nutfeden yarattık. İmti-han etmek için onu işiten ve gören kıldık. Biz ona yolu gösterdik. İste-yen şükreder, isteyen de küfreder" (1-3).

"Biz kâfirler için zincirler, demir halkalar ve körüklenmiş bir a-teş hazırladık" âyetiyle kâfirlerin âkıbetine işaret edildikten sonra iyi-lerin âkıbeti anlatılır: "Sabrettiklerinden dolayı onları Cennet ve ipekle mükafatlandırmıştır! Orada koltuklara dayanırlar. Ne (yakıcı) güneş görürler orada, ne de dondurucu soğuk. Cennetin gölgeleri üzerlerine yaklaşmış, devşirmeleri (meyveleri) da aşağı eğildikçe eğilmiştir, Yan-larında gümüşten kaplar, billur kupalar dolaştırılır. Gümüşten kadehler ki onları türlü ölçü ve biçimlere koymuşlardır..."(12-22).

Bu iyiliklere kavuşmalarına sebep olarak da adaklarını yerine getirmeleri, kıyamet gününün hesabını yaparak ona göre hazırlık yap-maları, yetim ve yoksula sırf Allah rızası için infakta bulunmaları gös-terilmektedir.

Sure, Kur'an'ın düşünen kimseler için bir öğüt olduğu her şeyin Allah'ın elinde olduğunu hatırlatan şu ayetlerle son bulur: "Bu (Kur'an) bir öğüttür. Dileyen rabbine varan bir yol tutar. Allah dilemedikçe siz bir şey dileyemezsiniz. Şüphesiz, Allah bilendir, hikmet sahibidir. Dilediğini rahmetine sokar. Zalimlere de acı bir azap vardır" (29-31).

Evet, sûre genel olarak insanın kendi yaratılışının ve yaratıcısı tarafından sayısız nimetlere gark edilişinin hikmetini kavramaya, Rab-bini tanıyıp O'nun verdiklerine karşı şükür içinde bir hayat yaşamaya, sadece O'na kul köle olmaya, sadece O'na minnet duyup, sadece O'nu dinleyip O'nun çektiği yere gitmeye, O'nun azabından ve gazabından sakınmaya ve âhiretteki değerli nimetleri elde etmenin şartlarını gerçekleştirmeye bir çağrı özelliğindeki sûre, muhtevası bakımından yeniden dirilmenin kesinliğini vurgulayan ve âhiret hallerini özetleyen bir önceki Kıyâmet sûresinin tamamlayıcısı gibidir.

Sûrede insana kendisi tanıtılır, kendi değeri anlatılır. İnsan ne-dir, kim tarafından var kılınmıştır, ne için var kılınmıştır, niçin bu dünyada bulunmaktadır, varlık sebebi nedir, değeri nedir konusu ortaya konur. Eğer insan kendisini tanır, varlık sebebini bilir ve var edicisine karşı görevlerini yerine getirerek bir hayat yaşarsa, var edicisine şük-re, kulluğa yönelirse âkıbetinin nasıl olacağı, aksine hareket ederse, yaratıcısına karşı nankörce bir tavır sergilerse sonunda neleri kaybedeceği ortaya konur.

Sûrenin giriş mahiyetindeki ilk bölümünün (âyet 1-3) konusu insandır. Burada bir zamanlar insanın anılmaya değmez bir hiç olduğu, yok olduğu, mevcut olmadığı, çok uzun bir zaman sürecinin ardından Rabbi tarafından ana

rahmine atılan katışık bir sperm damlasından yaratıldığı, annesinin bile onun varlığından habersiz olduğu önemsiz vaziyetten sonra var edildiği bildirilmektedir. Gerek ana rahmine düşmeden yıllar öncesi, gerekse ana rahmine düştükten sonra böyle görülmemiş, bilinmemiş bir durumda iken hiç kimsenin bu bir insandır ve ileride yeryüzünün en şerefli varlığı olacaktır diyebileceği bir durumda olmadığı vurgulanır. Daha sonra bu insanın yeryüzüne bir imtihan için getirildiği beyan edilir. Tabii imtihan bilgiyi, aklı, iradeyi gerektirdiği için de diğer varlıklardan farklı olarak kendisine bu özelliklerin verildiği haber verilir. İnsan akıl, bilgi, irade, göz, kulak gibi imtihan vasıtalarıyla donatıldığı anlatılır. Sonra da işte bu özellikleriyle yeryüzünde imtihana ehil hale getirilen bu insanın karşısına iki yol çı-karılmıştır. Ya da iki türlü gidiş imkânı olan bir yol çıkarılmıştır. Küfredilerek de şükredilerek de gidilebilecek bir yol. Yâni o yolu koyanın, o yolu bilenin yol kurallarına göre de, onu hiç kale almadan kendi keyfine göre de gidilebilecek bir yol çıkarılmış insanın karşısına.

İşte böylece bu dünyada denenmekte olan insana şükredici olmasını da küfredici olmasının da kendisine kaldığı belirtilmiş ve böylece hem onun sorumluluğu hem de bunun için irade özgürlüğü açıklığa kavuşturulmuştur. Sonra da bu imtihandan kâfir olarak çıkacakların âhirette nasıl bir sonuçla karşı karşıya gelecekleri, şâkir olarak çı-kanların da nelerle karşılaşacakları açık ve net biçimde gözler önüne serilmiştir.

İkinci bölümde (âyet 4-21) kâfirlerin âhiretteki cezalarından bir kesit sunulurken, buna karşılık şâkirlerin “Ebrâr” olarak adlandırılıp cennette kendilerine sunulacak nimetler uzun uzun sıralanmıştır. Tabii bu ebedî nimetlere ulaşmak için yapılacak ameller de gündeme getirilmiştir. Yine bu bölümde Ebrâr olanların sıfatları da sayılmıştır. Bunlar özetle şunlardır: Sözünde durmak. Gerek yaratıcısına karşı, gerekse kullara karşı sözüne sadık kalmak, uhrevî sorumluluk şuuru taşımak, muhtaçları doyurmak, doyurduklarından maddî ve mânevî bir karşılık beklemeden sırf Allah hatırı için yapmak (âyet 7-10). Bu âyetler İslâm’daki emirlerin şartsız olduğunu göstermesi bakımından çok önemlidir. Bununla birlikte Rabbimizin kendisine kulluk eden, kendisi için bir hayat yaşayan, kendisinin âhiretteki yargısından korkarak elindekileri başkalarıyla paylaşmadan yana olan erdemli kullarını âhiretin şerrinden koruyacağı, onları mutlu ve mes’ud bir neticeye ulaştıracağı müjdesi verilmektedir.

Resûl-i Ekrem Efendimize hitap eden 23-24. âyetler onun metanetini güçlendirmeyi, dini duyarlılığını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Peygamber Efendimize üç şey denmektedir:

1- Bizim bu kitabı kendisine parça parça indiriyor olmamız asla bu kitabı, bu sözleri Muhammed'in kendi kendine uydurmakta olduğunu göstermez. Bizim bu Kur'an'ı toptan, bir celsede değil de böyle parça parça, celse celse indirmemiz elbette belli bir hikmete binaendir.

2- Ey peygamberim, benim kesin emrim gelinceye kadar her şart altında sabretmek, direnmek, dayanmak, bıkıp usanmamak zorundasın. Hiç kimseyi ve hiç bir şeyi kale almadan peygamberlik görevini, tebliğ vazifeni sürdürmelisin. Desteğinde ben varken hiç kimseden çekinmemelisin.

3- Bu imanı, bu cesareti kazanabilmek için de gece gündüz Allah'ı tesbih edin. Allah'ı, Allah'ın kitabını, Allah'a karşı kulluğunuzu gündemde tutun. Namaz kılın. Namaz vasıtasıyla benimle diyalog ku-run. Namaz vasıtasıyla benim yardım ve desteğime ehliyet kazanın. Namaz vasıtasıyla güç kaynağınız olan benimle ilgi kurun. Çünkü küfre ve tüm dünya kâfirlerine karşı ancak böyle dayanabilirsiniz buyurulmaktadır.

Sonra da karşımızdaki kâfirlerin küfürlerinin ve azgınlıklarının sebepleri ortaya konur. Onlar başka değil, âhireti, âhiretin hesabını kitabını unuttukları ve bu dünyaya tapınırcasına bağlandıkları, bu dünyayı yeterli ve tatminkâr buldukları için böyle küfre ve zulme dalıyorlar deniyor. Sonra da insanların akıllarını erdirmek için buyuruluyor ki; sizi var eden biziz. Varlığınızı bize borçlusunuz. Size güzel bir beden ve sağlam bir el vermedik mi? O sahip olduğunuz organlarınızı da biz yaratmadık mı? Buna kâdir olan bizim sizi istediğimiz bir kılığa çevirmeye güç yetireceğimizi anlamıyor musunuz? Ben istersem sizin o güzelim sûretlerinizi çok iğrenç bir hale getirebilirim, ya da sizin def-terlerinizi dürerek, sizi öldürerek sizin yerinize başkalarını yaratabilirim buyuruluyor.

En sonunda da bu kitabın bir zikir, bir hayat programı, bir yol haritası, bir yön pusulası olduğu hatırlatılarak sûre son buluyor. Öy-leyse dileyen bu kitabı eline alsın, yolunu bu kitaba sorarak, bu kitap rehberliğinde bir hayat yaşasın, dileyen de sonucuna kendisi katlanmak kayd u şartıyla bu kitabı bir kenara bırakarak kendi keyfince bir hayat yaşasın. Haydi buyurun, şükrederek de küfrederek de bu hayatı yaşama imkânına sahipsiniz seçeneği insanların önüne seriliyor. İşte bu minval üzere devam eden sûrenin âyetlerini tek tek tanımaya başlayalım inşallah. Rabbim anlayış ve kavrayış versin. Anlayıp kavradıklarımızla iman edip hayatımızı düzenleme imkânı lütfetsin inşallah.

1. "İnsanoğlu, var edilip bahse değer bir şey olana kadar, şüphesiz, uzun bir zaman geçmemiş midir?"

Buradaki ²u«; ifadesi ya ***“Gad”*** anlamınadır, yani muhakkak ki, kesinlikle böyledir anlamındadır, ya da bildiğimiz soru anlamındadır. Buna göre şöyle diyeceğiz: Gerçekten insan üzerinden öyle bir müddet, öyle bir dönem, öyle bir zaman geldi geçti de, o zaman dilimi için-de insan hiçbir şey değildi, hiçbir şey olmadı anlamına gelecek, veya öyle değil mi? O zaman dilimi içinde insan hiçbir şey değil miydi? diye soru anlamına gelecektir. Evet insan denen varlık üzerinden dehir-den, zamandan öyle bir dönem geldi geçti ki, o zaman dilimi içinde insan hiçbir şey değildi. O zaman dilimi içinde insan yoktu, esemesi bile yoktu, zikre bile değer değildi. Buradaki insan:

a. Adem (a.s)’dır. Bu dönemin Adem’in (a.s) henüz kendisine ruh üflenmeden önce mûsâvver kaldığı dönem olduğu belirtilmiştir. Adem’in (a.s) Taif ile Mekke arasına atıldığı ve orada bir süre kaldığı da söylenmiştir. Tabi Müfessirler zorlanmışlar bu konuda, işte böyle bir zaman sözü de olunca zorunlu olarak bir şeyler demeye çalışmışlar. Kendisine ruh üfürülmeden böyle bir 40 yıl zaman geçti demişler; ama bu 40 yıl o zamanın 40 yılı mı, yoksa şimdinin 40 yılı mı? Veya bu zaman dilimi Hz. Adem’in ömrünün kaçta kaçı? Epey zorlanmışlar bu konularda. Bu dönem Hz. Adem’in ömrünün 1/25’i falan ediyor demişler. Hz. Adem 900 sene yaşadığına göre işte onun böyle bir dönemi kendisine ruh üfürülmeden geçmiştir gibi tespitler yapılmıştır. Gaybî bir konu olduğu için doğrusunu Allah bilir diyoruz.

b. Ya da buradaki insan bütün insanlar manasına gelir. O zaman bu w[¬& kelimesinin manası insanın insan olarak meydana gelişinden önce geçen ana rahminde geçirdiği mudğa, alâka, ızam gibi dönemler demek olacaktır. Yani insan üzerinden öyle bir zaman, öyle merhaleler gelip geçti ki o dönemlerde insan henüz insan değildi.

c. Hz. Adem önce ***“Tıyn”*** idi, yani topraktı, böylece bir 40 yıl geçti. Sonra ***“Hamein Mesnun”*** oldu, böylece bir 40 yıl daha geçti. Sonra ***“Salsal”*** oldu, böylece bir 40 yıl daha geçti. Böylece onun üzerinden 120 yıl geçti, ondan sonra da ruh üflendi diyenler var. İşte onun üzerinden öyle zaman geldi geçti ki o dönemde henüz o hiçbir şey değildi.

d. Böyle âlemde insan denen varlığın yaratılmadığı, bilinmediği bir dönem gelip geçmiştir ki o zaman dilimi içinde insan zikre değer bir şey değildi. Yani böyle mukadder olmayan, bilinmeyen, zihinlerde mûsâvver olmayan bir zaman geçti onun üzerinden. Henüz yaratılmadan, dünya sahnesine gelmeden insan her ne kadar Allah yanında mezkur idiyse de, henüz mahlukât yanında, halk yanında mezkur de-ğildi. Bilinir ve zikredilir bir mahiyette değildi. Yani Allah onu zikre değer bilmiş, onu ele almış, bilerek onu yaratmış, toprak, alâka veya mudğa halinde bir kenarda tutmuşsa da insanlar bir dönem onu bilmiyordu, ona değer verecek durumda değildi.

İnsan topraktan Mûsâvver bir ceset idi. Hatırlamaz, anlamaz, bilmezdi. Adını dahi bilmezdi de mezkur oldu. Allah onu mezkur kıldı. Hatırlar, bilir oldu. Kendini, ana-babasını, dünyayı, eşyayı, Rabbini ta-nır oldu.

Kimileri de âyeti şu taktirde anlamışlar:

Zamandan öyle bir süre geldi geçti de, insan o dönemde mezkur değildi. Çünkü insan tüm hayvanlardan sonra yaratıldı, ondan sonra da bir daha hayvan yaratılmadı anlamına gelir. Demek ki insan yaratılmadan önce bir dönem geçti de, o dönemde insan yoktu. İnsan diye bir varlık yoktu yeryüzünde. Kimse bilmez, kimse hatırlamazdı onu. Yani hiçbir mahlukâtın, hiçbir varlığın kafasında böyle bir şey yoktu. İnsan diye bir varlık yoktu. İnsandan önce yaratılmış varlıklardan hiçbirisi insan denen bu varlığı tanımazdı. Sonra Allah dedi ki, "Ben yeryüzünde halife yaratacağım!" İşte Rabbimizin bunu ifade buyurmasından sonra insan mezkur oldu, bilinir hale geldi şeklinde de anlaşılabilecektir.

Demek ki insanın yaratılışı dönemin sonuna geliyormuş. Her şey, tüm varlıklar yaratılmış, ondan sonra insan yaratılmış. Kâinat, gökler, ay, güneş, yıldızlar, melekler, cinler, arz, madenler, bitkiler, hayvanlar yaratılmış ve yaratıklar zincirinin son halkası olarak insan yaratılmış. Hani konuya münasip bir söz nakledilir. Hz. Adem dünyaya indirildiğinde, ya da dünyada kendini bulduğunda veya belki de ıstıraplı bir döneminde, belki de oğlu Kabil Habil'i öldürdüğünde o kadar çok üzülmüş ki, bir şeyler diyecek olmuş, sonra bir düşünmüş: ***"Yahu olacak bu demiş, zaman ahir zaman!"*** Değmez üzül-meye, çünkü zaman ahir zaman! demiş.

Hani şimdi biz de diyoruz ya zaman ahir zaman. Nasıl zaman ahir zaman? Şu anda bizler diyebiliriz bunu ama Hz. Adem dönemi için zaman nasıl ahir zaman oluyor? Onun zamanında da öyleydi durum. Çünkü varlıklar zincirinin son halkasını teşkil ediyordu insanın yaratılışı. Çünkü dünyada insanın, insan denen varlığın yaratılışından önce melekler, cinler, dünya, semalar, güneş, ay, yıldızlar, arz, hayvanlar, bitkiler, madenler yaratılmış, mahlukât tamam, mevcudat tamam ve zamanın sonunda, ahir zamanda insan yaratılıyor. Yaratıkların en son zinciri olarak insan yaratılıyordu. Yaratılış süreci tamamlanıyor, ondan sonra da artık tamam dünyanın işi bitecek ve kıyamet kopacaktır. Demek ki Adem (a.s) döneminde de zaman, ahir zaman oluyordu.

İkinci âyette yine insandan söz ediliyor. Sonra yine insandan söz edilecek. Sûre sanki adından da anlaşılacağı gibi insan konulu bir sûre. Sûrede baştan sona insan anlatılır. Yaratılışıyla, yaratılış gâyesiyle, varlık sebebi ve

fonksiyonlarıyla Rabbimiz bu sûrede insanı ta-nıtır. Bakın yine insandan söz ederek şöyle buyurur Rabbimiz:

2. "Biz insanı katışık bir nutfeden yaratmışızdır; onu deneriz; bu yüzden, onun işitmesini ve görmesini sağlamışızdır."

Önceki âyetteki insanın Hz. Adem olduğu belirtilmiştir, ondan dolayı biz de ağırlığı Hz. Adem'e verdik. Ama bu ikinci âyette sonraki insanların yaratılışına dikkat çekiliyor. Demek ki iki tür yaratılış var:

1. Hz. Adem'in yaratılışı. İlk yaratılış, ilkimizin, atamızın yaratılışı.

2. Birde sürekli bizim gözümüzün önünde cereyan eden şu bizim yaratılışımız. İşte önceki âyet ilkimizin yaratılışı, bu ikincisinde de bizim yaratılışımız anlatılıyor. Peki bizim yaratılışımız nasıl olmuş?

Bakın Allah buyuruyor ki: Biz insanı bir takım katkılarla, bir kısım katkı maddeleriyle mecz edilmiş yani ***"Emşâc"*** bir nutfeden yaratık. Sonra da evire çevire müptela kılmak üzere onu bir semî ve basîr yaptık.

Emşâc birkaç manaya gelmektedir:

1. Kadın ve erkeğin sularının karışımı demektir. Kadın ve erkeğin sularının karışımı olan bir emşâc nutfeden yarattık biz insanı diyor Rabbimiz. Yani insan ne sadece erkeğin suyundan ne de sadece kadınınınkinden değil, ikisinin karışımından meydana gelmektedir.

2. Veya bu emşâc nutfeden kasıt, renkler nutfede karışıktır anlamındadır. Renkler karışımı bir nutfeden insanı yarattık manasınadır. Yani nutfenin içinin karışımı anlatılıyor. Nasıl bir karışım? Her bir nutfe karışık, erkeğinki başka, kadınınki bir başka renktir ya, işte böyle renkler karışımı bir nutfeden yarattık biz insanı diyor Rabbimiz.

3. Veya nutfedeki kökler, genler, damarlar, hücreler karışıktır. İşte bunların karışımı bir nutfeden yarattık biz onu diyor Allah. Çok garip bir şey gerçekten. Yani bir damla suyun milyonda, milyarda birinde ne özellikler taşınıyor değil mi? Görme özelliği, duyma özelliği, hissetme, tatma, düşünme, sevme, nefret etme, kabul etme, reddetme özellikleri, kadınlık ya da erkeklik özelliği hep o bir damla suyun milyarda biri olan spermadan intikal ediyor. Gerçekten akılları durduran bir şeydir bu. Şuraya bir damla suyun milyarda birini -ayırmak mümkün değil de- koysalar ve işte bundan 60-70 kg ağırlığında, konuşan, gören, hisseden, seven, sevilen, ağlayan, gülen, elleri, kolları, derileri,

kılları, kasları, kaşları, kemikleri, ilikleri, dalakları olan bir insan çıkacak deseler, kimse inanmaz buna! Ama Allah yapıyor işte.

Demek ki nutfe-i emşâc'dan maksat kökleri damarları, hücreleri karışık bir nutfe demektir. Kan grubu bile, karakteri, insanın sinirli yahut mülayim oluşu bile bu nutfeyle intikal ediyor. İşte insanı böyle karışık, katışık bir nutfeden yarattık ve onu imtihan ediyoruz, diyor Rabbimiz. Çünkü y[¬V«B²A«9 ifadesi bilemek anlamına gelmektedir. Bilemek, bilenmek. Yani insanı hazırlamak, inandım dediği konuda onu dürtüklemek, harekete geçirmek demektir.

Elbette ki imtihan, inanan kişi için söz konusudur. İnanmayan insan için imtihanın anlamı yoktur. Allah diyor ki, "Biz onu böyle bir nutfeden yarattık ve Biz onu bileyerek, dürtükleyerek imtihana hazır-lıyoruz."

Veya y[¬V«B²A«9 Biz ona ameller yüklüyoruz demektir. Yani Biz onu yarattık ve yaratılış sonrası amellerini de ona yüklüyoruz ki böylece bu insan itaate koşsun, kulluğa yönelsin. Evet bu insan yaratıcısı olan bana kulluğa yönelsin, isyandan kaçsın diye ona ameller yüklüyoruz.

Bu âyeti şöyle anlayanlar da olmuş:

Biz onu yarattık, onu semî ve basîr, yani işitici ve görücü yaptık. Niye? y[¬V«B²A«97 Onu deneyelim, imtihan edelim diye. Ya da ***"Ceal-nahu kezalike linahtebirahu"*** anlamına gelecektir bu ifade. Onda ne var, ne yok? anlayalım diye, onu imtihana çekelim diye böyle yaptık diyor Rabbimiz. Evet:

Onu semi ve basîr yaptık, ona kulaklar ve gözler verdik. Yani onu duyan ve gören yaptık. Veya akıl verdik ona, onu temyiz sahibi kıldık anlamına geliyor.

Biz onu gören ve duyan kıldık. Hayvanlar da öyledir. Yani onlar da görür ve duyarlar. İnsan oğlu ne kadar kendini kaybediyor ki intihar edebiliyor. Tamam hayatın acısı vardır, sızısı vardır, derdi gamı vardır, ama niye ve nasıl intihar edebiliyor? Gerçekten bunu anlamak mümkün değil. Demek ki insan o anda her şeyi tüketiyor ki intihar edebiliyor. Ama meselâ hayvanlara bakıyoruz, yaralısı, berelisi, kurşun yemişi, dirgen değmişi, gene de kaçıp kurtulmaya çalışıyor değil mi? Hiçbirisi ölmeden yana, ölüme teslim olmadan yana değiller. Öyle değil mi? Bakıyoruz hayvanlara, önümüzden kaçıyor, yanımızdan kaçıyor, gene de arabanın altına atlayıvermiyor, intihara teşebbüs etmiyor. Ama insanlara bakıyoruz, atıyor kendini ve intihar ediyor.

Demek ki insanın kendini hayvandan ayıran duyu olarak bir farkı var. Tamam hayvan da görür, hayvan da duyar ama buradaki öyle değil. Bu semî ve basîr oluşu şöyle de anlayabiliriz: Cenab-ı Hakk'ın iki tür âyeti vardır. Birisi kulağa ötekiler de göze yönelik âyetler. Birisi şu arz ve semâvâttaki ay, yıldızlar, güneş, dağ, taş, insan, hayvan gibi görsel, göze yönelik Allah'ın âyetleri, ötekisi de şu elimizdeki Kur'an'ın âyetleri gibi kulağa yönelik âyetler. Demek ki bir dinlenip algılanan, kulak verilip anlaşılması gereken, sonra da amele dönüştürülmesi gereken Kur'an'ın âyetleri var, bir de gözle müşahede edilip üzerinde düşünülerek anlaşılması gereken âyetler var. Yani bir semî olarak algılayacağımız âyetler, bir de basîr olarak algılayacağımız âyetler var. İşte:

âyetini de böyle anlamaya çalışıyoruz. Yani biz insana bu iki tür âyetin ikisini de verdik. Biz insanı imtihan ediyoruz, onu bu imtihana müsait yarattık. Görsel ve işitsel âyetlere mutabakat edebilecek bi-çimde yarattık onu. İnsanın imtihanına konu olarak görsel ve işitsel türden âyetler yarattık ve de ona bu âyetleri okuyabilecek, görüp değerlendirebilecek gözler ve kulaklar verdik, diyor Rabbimiz.

Hani İsrâ sûresinde de öyle deniyordu:

"Bilmediğin şeyin ardına düşme; doğrusu kulak, göz ve kalp, bunların hepsi o şeyden sorumlu olur."
(İsrâ 36)

Göz, kulak ve kalp hepsi bu işten mesul olacaktır. Yani anlı-yoruz ki insanın sorumluluğunun temel merkezi de işte budur. Değilse insanda sadece bu iki duyu organı yoktur. Meselâ tat alma duyusu, dokunma duyusu, koklama duyusu gibi başka duyular da vardır ama kalp ve onun dışa açılan iki penceresi olan göz ve kulak, insanın insanca yaratılışının, ya da mükellef oluşunun gerçekleştirilmesidir. Se-mî ve basîr olmayan bir kişi sorumlu değildir. Yani hiç gözleri görmeyen ve kulakları işitmeyen bir kişi dinen sorumlu değildir. Çünkü bu kişi Allah'ın görsel ve işitsel âyetlerine mutabakat edecek göz ve kulağa sahip değildir. İşte anlayabildiğimiz kadarıyla insanın semî ve basîr oluşunun anlamı budur.

Öyleyse bilelim ki insan denen varlık imtihan sebebiyle bu dünyada bulunmaktadır. İşte Rabbimiz: "İnsanı katışık bir nutfeden Biz yarattık ve imtihan için onu semî ve basîr yaptık, yani görsel ve işitsel âyetleri görebilecek, duyabilecek, anlayabilecek ve bunlarla kulluğa yönelebilecek, imtihanı başarabilecek bir özellikte yarattık" buyurmaktadır. İnsan bu dünyada imtihan, kulluk için bulunmaktadır. İnsanın varlık sebebi de, onun imtihanına konu olan görsel ve işitsel âyetlerin varlık sebebi de işte budur. Hal böyleyken insanla

alâkalı, insanın tanımı ve varlık sebebiyle alâkalı pek çokları yanlışa düşmüşlerdir.

1. İnsan, kimilerinin zannettiği gibi oluş gâyesi dünyada tamamlanan ve sonunda yok olup giden bitki ve hayvan değildir.

2. Kimi rahiplerin zannettikleri gibi dünya insan için takdir edilmiş bir azap yeri, bir işkence mahalli değildir. Dünya insan için bir imtihan salonudur. Rabbimiz bu imtihan salonunu insana yol gösterecek milyarlarca görsel âyetlerle donatmış ve bir de işitsel âyetlerini ihtiva eden katalog göndermiştir.

3. Yine kimi tenasühçülerin zannettikleri gibi, dünya, yaptıklarının cezasını çekmek üzere insanın tekrar döndüğü bir arena değildir.

4. Ne materyalistlerin inandığı gibi bir eğlence yeri, ne de Marxçı ve Darvincilerin ileri sürdükleri gibi bir harp meydanı değildir bu dünya. Dünya, insanın imtihanı için kurulmuş ve baştan sonra bu imtihanda insanın lehine görsel ve işitsel âyetlerle donatılmış imtihan salonudur.

3. "Şüphesiz ona yol gösterdik; buna kimi şükreder, kimi de nankörlük."

İşte biz semi ve basir olarak yaratılan bu insanın önüne yol açtık diyor Rabbimiz. Böylece artık insan ya şâkir ya da kâfir olabilecektir. Biz ona yolu gösterdik bundan sonra artık ister şâkir olsun ister kâfir. Delillerle peygamberler ve kitaplar göndererek biz insana yolu beyan ettik demektir bu. Çünkü yolu insanlara açtık, onlara yol gösterdik demek olunca, Cenâb-ı Hak ya bize bizzat yaratılışla yol gösterdi demektir ki insanın fıtratında yolu bulabilme, yolu tanıyıp girebilme özelliği, kabiliyeti vardır. Rabbimiz insanı hidâyeti bulabilecek bir kapasitede, kabiliyette yarattığı, mayasına hidâyeti yerleştirdiği, kâinatı onun gözüne hitap eden milyonlarca görsel âyetlerle donattığı gibi, bir de arkasından kitaplar ve peygamberler göndererek kullarına yolu açmıştır. Bu âyet şu âyetlerdeki manayı anlatır:

"Semûd kavmine gelince, biz onlara doğru yolu gösterdik. Fakat onlar körlüğü doğru yola tercih ettiler."
(Fussilet 17)

Semûd kavmine de peygamberleri Salih (a.s) vasıtasıyla Allah hidâyeti, kulluğu, doğru yolu göstermişti. Kendilerinden önceki toplumların yok edilişlerini göstermişti. Kendilerinden önce Nuh kavminin suyla, Âd kavminin dondurucu bir fırtınayla helâk edildiklerini göstererek hidâyet etmişti Allah onlara. Sanki Rabbimiz suç bizim değil, biz onlara gereken hidâyeti gösterdik,

diyor. Onlara doğru yolu, hakkı, kulluğu, hidâyeti gösterdik. Ama onlar hidâyet yerine dalâleti, görür olmak yerine körlüğü tercih ettiler. Güya kendilerinden önceki toplumların helâkine uğramamak için, sudan yahut fırtınalardan etkilenmemek için yüksek yüksek kayaları yontarak barınaklar yaptılar kendilerine. Ama onlar da Rabbimizin helâkinden kurtulamadılar.

Bir ses, bir sayha, "geberin!" diye bir tek nidayla yok oldular. Yani durup dururken biz onları helâk etmedik, onlar helâki hak ettiler de onun için helâk ettim, diyor Rabbimiz. Allah onlara hidâyeti, basireti, basiret yollarını göstermiştir. Ama onlar körlüğü basirete tercih ettiler. Körlüğü hidâyete tercih ettiler. Onlar küfrü imana, sapıklığı hidâyete tercih ettiler. Salih (a.s)'a ve onunla beraber iman edenlere dediler ki, "biz sizin inandığınızı inkâr ettik. Biz sizin iman edip kutsadığınız her şeyi inkâr ediyoruz" dediler.

Semûd'a gelince biz onlara yol gösterdik. Nasıl yol gösterdi Allah? Peygamberler göndererek tabii. "Biz onlara yol gösterdik de onlar körlüğü hidâyete tercih ettiler" âyeti de bu âyete benzemektedir. Allah kullarına yol gösterendir. Rabbimiz Beled sûresinde de aynı konuyu anlatır:

"Biz ona eğri ve doğru iki yolu da göstermedik mi?"

Biz insanın karşısına necdeyn çıkardık. Allah insanın karşısına hak ve bâtıl, hidâyet ve dalâlet olarak iki yol çıkarmıştır. Rabbimiz buyuruyor ki, biz insanı katışık bir meniden yarattık ve onu evire çevire deniyoruz, imtihan ediyoruz. İmtihan için onu gören ve duyan yaptık. Bir de Biz onu yola hidâyet ettik. Yolu gösterdik ona. Ama bir yol ki iki şekilde gidilir. Ya şükredilerek ya da küfredilerek. Ya Allah yolunun yolcusu, ya da şeytan yolunun yolcusu olarak gidilebilen bir yol. Ya da aslında yol tektir de, iki tip gidiş vardır bu yolda. Meselâ bir tra-fik kurallarına göre gidiş var, bir de keyfine göre gidiş. Bir o yolun programını Allah'tan alarak, Allah'ın istediği biçimde gidiş var, bir de kendi kendine hayat programı yaparak, Allah'ın dinine karşı müstağnî davranarak gidiş vardır.

İki yol, iki gidiş vardır. Birisi hidâyet yolu ötekisi de dalâlet yoludur. Birisi Allah kurallarına göre gidilen hidâyet yolu, ötekisi de insanın kendi hevâ ve hevesleri istikâmetinde, şeytanların vahiyleri, ya da bir kısım tâğutların, bir kısım yeryüzü yapay tanrıları ve tanrıçalarının yasaları istikâmetinde gidilen dalâlet yollarıdır. Allah yarattığı bu insanın karşısına böyle iki yol çıkarmış, necd'ül hayr ve necd'üş şer.

Sebil, hayır ve şer yoludur. İnsan diler onu, dilerse diğerini tercih eder. Dalâletten hidâyete bir yol göstermiştir Allah. Yani insan bilmezdi yolu, tanımazdı. Bilmez haldeyken biz ona yol gösterdik, di-yor Rabbimiz. Allah

insanları başta yol üzerinde yaratmıştır. Hz. Ade-m'i ve beraberindekileri hidâyet üzere yaratmış, hidâyet üzere kılmıştı. Ama sonradan onlar sapıtmışlarsa o zaman yol göstermiştir. Peygamberlerin vazifesi de buydu zaten. Yani yoldan giden zaten yoldan gidiyor ona dokunmaz. Ama yanıldı yahut saptıysa ona müdahale eder Rabbimiz. Cenab-ı Hakk'ın peygambere müdahalesi de böyledir. Peygamber beşer olarak kendi kendine yoluna devam eder, karar alır, yasak koyar, çevresindekiler ile ilişkisini ayarlar, hanımlarından birine küsüverir de, eğer bu arada yaptığı işler ümmetine yanlış intikal ederse, Allah ikaz ediverir, müdahale eder ve bu işi yapma! der.

Bir de bu âyetle alâkalı insana ana rahminden çıkış yolunu da gösterir denilmiş. Çünkü yukarıdaki âyet, rahîmde oluşumu da anlatıyordu ya, insan nerden biliyor bu çıkışı? İşte Allah böyle yol gösteriyor da onun için biliyor. Veya insana yaşadığı hayatta fayda yollarını, zarar yollarını da gösteriyor Allah denmiştir.

Biz insana yolu gösterdik. Hak yolunu da bâtıl yolları da beyan ettik. Artık insan diler küfreder, diler şükreder. Hani bir hadis vardı:

"İnsanlar sabahleyin evden çıkarlar, hayata atılırlar, kendilerini dilerlerse Allah'a satarlar. Yani Allah'a köle olurlar, böylece özgürlüklerine kavuşurlar, dilerse başkalarına satarlar, köle olup giderler"

Deniyordu ya, işte aynen onun gibi ister şükreder, ister küfreder. Bu onun elindedir, serbesttir bu konuda ama sonucuna kendisi katlanmak şartıyla.

Dikkat ederseniz bu âyette şükretmenin imanla, şükretmemenin ise küfürle eş tutulduğu açıkça görülmektedir. Allah (c.c.) mü'min-leri zaman zaman 'sabır ve şükr' ile imtihan eder. Bazen darlıkla, bazen varlıkla, bazen musibetlerle, bazen de zaferlerle dener. Kendini yeterince tanımaları için nimet verir ve verdiği nimetleri hatırlatır. Bazen bolluk verir, bazen de bolluktan sonra darlık verir. Sınava tutulan mü'minlerin başlarına sıkıntı gelir, bazı şeylerden mahrum kalırlar, insanlardan eziyet görürler. Mü'min her türlü zorluğa ve denemeye sabreder, her türlü nimete ise hamd eder veya şükreder. Allah, insana sayısız nimetler vermiştir. Bu nimetlerle insanları sınamaktadır; in-san şükür mü edecek, nankörlük mü?

"Şükür, Allah'ın vermiş olduğu nimetlerin etkisinin, kulunun di-linde övgü, kalbinde sevgi ve âzâlarında itaat ve bağlılık olarak zuhur etmesidir." Gerçek şükür için, dilde Allah'tan başkasının övgüsü olmamalı, kalpte Allah'tan başka sevgili bulunmamalı, mahluklardan biri sevilse bile Allah için sevilmelidir. Allah sevgisi insanın kalbine yerle-şince de, insan o sevdiğinin bütün emirlerini tüm organlarıyla yerine getirir ve bütün yasaklarından da çekinir. İşte hakiki şükür budur.

Kur’an’dan anladığımıza göre mü’minler Allah’a üç şekilde şükredebilirler:

1: Dil ile şükür:

Nimet sahibini anmak, O’nu övmek, O’nun nimet sahibi oldu-ğuna iman etmekle ve bunu Tevhid kelimesiyle ilan etmekle olur. Bu basit bir teşekkür ifadesi değil, dil ile ‘şehadeti’ getirmek, dil ile doğru sözlü olmak, dil ile Kur’an’ı tasdik etmek, dil ile İslâm’ı anlatma, Kur’-an okuma ve dil ile Allah’ı çokça zikretmek ve buna benzer dil ile ilgili kulluk görevlerini yapmakla yerine getirilir.

2: Kalp ile şükür:

İmanı kalbe yerleştirdikten sonra nimet sahibinin Allah oldu-ğunu kalp ile tasdik etmek, vahy ile gelen şeyleri kabul etmek, yüreğe Allah’tan başka kimsenin korkusunu ve sevgisini koymamaktır.

3: Fiil, eylem, amel ile şükür:

Bedenin organlarıyla nimet verene itaat etmek ve O’nun yüce emirlerini yerine getirmektir. Kısaca İslâm’ı her bakımdan yaşamaya çalışmaktır. Çünkü nimet vereni bilip O’nu övmek, bir anlamda O’n-dan gelen her şeyi kabul etmektir. Allah'a şükür; hidâyete uymak, İs-lâm'a teslim olmak demektir. Şükür, söz tekrarından çok, uygulama-dır, eylemdir. Şüphesiz yalnızca dil ile ‘Allah’ım sana şükürler olsun’ demek şükür için yeterli olmaz. Fiil ile şükür, Allah’a hakkıyla kullukla beraber aynı zamandan Allah’ın verdiği nimetlerden Allah’ın diğer kul-larını da faydalandırmaktır. Hadis-I şeriflerde bu konu şöyle ortaya konur:

"Mü'minin işi tuhaftır, her işi hayırdır. Bu, yalnız mü'mine ver-gidir/özgüdür. Sevindirici bir işle karşılaşsa şükreder, o iş kendisi hak-kında hayırlı olur. Üzücü bir işle karşılaşsa sabreder, kendisi için hayırlı olur."
(Müslim, Zühd 64; Dârimî, Rikak 61)

"Hamd, şükrün başıdır. Allah'a hamd etmeyen, O'na şükretmemiştir."
(Kenzu'l Ummâl, 3/6419, s. 255)

“Rasulullah (s.a.s.) geceleri ayağa kalkıp ayakları kabarıncaya kadar namaz kılardı. Kendisine; ‘Allah (cc) senin geçmiş ve gelecek günahlarını affetti (niye kendini bu kadar yoruyorsun)’ denildi. *“Allah’a şükreden bir kul olmayayım mı?”* cevabını verdi.

(Buhâri, Teheccüd 6)

"İnsanlara karşı hamd etmeyen (teşekkür etmeyen), onlara nankörlük yapan insan, Allah'a karşı da hamd etmez."
(Ebû Dâvud, Edeb 11; Tirmizî, Birr 35)

"Allah'ım, Seni zikretmek, Sana şükretmek ve güzel ibadet et-mek için bana yardım eyle!"
(Ebû Dâvud, Vitr 26; Nesâi, Sehv 60)

"Allah, bir kuluna nimet verince, kulunun üstünde o nimetin izini görmek ister."
(Tirmizî, Edeb 54; Müsned, Ahmed bin Hanbel, 2/311, 4/438)

"Yüce Allah diyor ki: 'Ey kullarım! Geçmiş ve gelecek, siz bü-tün ins ve cinler bir araya gelerek, aranızdaki en muttakî kimsenin kalbi gibi olsanız, sizin bu durumunuz, Benim hâkimiyetimi zerre kadar artırmaz. Yine ey kullarım! Geçmiş ve gelecek bütün ins ve cin bir araya toplansanız, aranızdaki en günahkâr birinin kalbi gibi olsanız, Benim hâkimiyetime en ufak bir noksanlık getiremezsiniz. Ey kullarım! Hakkınızda itibar ettiğim şey, amellerinizdir. Daha sonra siz, amellerinize göre eksiksiz olarak mükâfatlandırılacak veya cezalandırılacak-sınız. Öyleyse kim bir hayır işlemeye muvaffak olursa, bundan dolayı Allah'a şükretsin. Kim de hayrın dışında başka bir şey işlerse, bundan dolayı da kendi nefsini suçlasın."
(Müsned, Ahmed bin Hanbel, 5/160; Müslim, Birr 55)

“Yemek yiyip şükredenin derecesi, (nâfile) oruç tutup sabre-denin derecesi gibidir.”
(Buhâri; Kütüb-i Sitte, c. 17, s. 176, hadis no: 559 -1765-)

“Kıyamet gününde ‘hamd edenler ayağa kalksın’ denildiğinde yalnız Allah'a çokça ve her hal ü kârda şükredenler ayağa kalkar.”
(Taberâni; Ebu Naim)

4. “Doğrusu, inkârcılar için zincirler, demir halkalar ve çılgın alevli cehennem hazırladık.”

Evet biz kâfirler için zincirler, tomruklar ve bir de saîr hazırlamışız, diyor Rabbimiz. Bu âyette hemen hemen her tefsirde nerdeyse kıraat problemi üzerinde durulmuş. Acaba Selâsil miydi, Selâsila mıydı? Uzun uzun tartışılmış, ama bu husus kulluğa râci olmadığından, bizim kulluğumuzu ilgilendirmediğinden onu geçiyoruz. Selâsil boyunda, Ağlâl ise ellerde olana denir. Tasma, pranga, bukağı, ya da lâledir. Rabbimiz kâfirler için bunları

hazırlamıştır. Elleri, ayakları cehennemde, ateşin içinde tasmalarla, prangalarla, bukağılar ve lalelerle bağlanıp kelepçelenecektir. Zaten ateşin içindeler, zaten kaçıp kurtulmaları mümkün değildir de ama bir de böyle bağlanacaklarmış.

Saîr kelimesinin de Kur'an'da değişik yerlerde geçtiğini biliyoruz. Çılgın bir ateş. Cehennemin isimlerinden birisidir. Hutame, Ca-hiym, Nâr gibi cehennemin isimlerinden birisidir. Din budur işte! Din dediğin böyle olur işte! Bakın bu dinin sahibi buyuruyor ki: "Ey insan! Seni Biz yarattık! Ey insan biz seni böyle yarattık işte. Seni yaratmakla kalmadık, seni başıboş bırakmadık da üstelik yolu da gösterdik! Seni yolu bulabilecek bir kapasitede yaratmanın yanında bir de kitaplar ve elçiler göndererek sana doğru yolu da, eğri yolu da gösterdik! İmtihanın sebebiyle, iraden sebebiyle artık bundan sonrası sana kalmıştır. Kâfir de olabilirsin, şâkir de olabilirsin, serbestsin bu konuda, ama bil ki kâfir olursan biz sana selâsil hazırladık, ağlâl ve saîr hazırladık. Sen bilirsin" dendi ve önce kâfirler uyarıldı ve hemen arkasından da bakın söz şâkirlere dönüyor:

5-6. "Şüphesiz iyiler kafur katılmış bir tastan içerler. Bu ancak Allah'ın kullarının taşıra taşıra içebileceği bir pınardır."

Bakıyoruz bu sûrede daha bir ağırlıklı cennet anlatılmış. Kıyamet sûresiyle kıyamet koparılmış, İnsan sûresiyle cennet anlatılmış ağırlığıyla ve daha sonra gelen Mürselât sûresiyle de daha bir ağırlıklı cehennem anlatılmış.

Ama eğer mü'min olursanız, eğer ebrâr olursanız, bakın size neleri hazırlamışız! Haberiniz olsun! Kim bunlar? Kimdir Ebrâr? Bakara'da anlatılır Ebrâr: İmancılar, namazcılar, infakçılar, zekâtçılar, sabırcılar, tasdikçiler ve takvacılar. Yani yolunu Allah'la bulanlar. Hayatlarını Allah için yaşayanlar. Yaptıklarını Allah dedi diye yapanlar, amellerini Allah'ın kitabına ve Resûlünün sünnetine dayandıranlar. İşte bu sıfatlara, bu özelliklere sahip olanlara "ebrâr" denir. Birr sahipleri, diyordu Bakara. Âyet şöyleydi:

"Yüzlerinizi doğuya ya da batı tarafına çevirmeniz birr değildir. Lâkin gerçek birr sahibi (gerçek iman eden) kimse Allah'a, âhiret gününe, meleklere, kitaplara ve peygamberlere iman eden kimsedir."
(Bakara 177)

Doğuya ve batıya dönme konusunda ısrar etmenizin bir anlamı yoktur. Yani ibadetlerin dış formlarına önem vermenizin fazla bir değeri yoktur. Namazda yüzünüzü şekil olarak doğuya ya da batıya döndürmeniz gerçek iman değildir, gerçek birr ve iyilik değildir. Yani ruhsuz bir biçimde, sadece şekil olarak bazı dini formalite ve törenleri icra ederek dindarlık gösterisinde

bulunmanız gerçek iman ve gerçek takva değildir. Gerçek iman bir takım hareketleri yapmak, şuraya, ya da buraya dönmek, Kâbe'ye ya da Mescid-i Aksa'ya yönelmek, yatıp kalkmak değildir. Ya da ey kullarım, öyle oraya buraya dönüp de sağ-da solda birri aramayın. Birri, takvayı, en doğru, en güzel Müslümanlığı sağda solda, onun bunun kitabında değil Allah'ın kitabında arayanlardır bunlar. Birri Allah'ın dediğinde arayanlardır bunlar.

Ebrâr'ın bir anlamı da demişler ki baba ve evlâdına iyilik yapan, ya da eziyet etmeyenlerdir. Öyleyse babalarımıza karşı iyi davranmak, onların Allah yasalarına ters düşmeyen arzularını yerine getirmek zorundayız ki ebrârdan olabilelim inşallah. Bakın babası hayatta olmayan kimseler için bile Resûl-i Ekrem efendimiz bu imkânın bulunduğunu Abdullah İbni Ömer efendimizin rivayet ettikleri bir hadislerinde şöyle haber verir:

"Bir kişi eğer babası öldükten sonra onunla ilgisini kesmek istemez, devam etsin dilerse, babasının ölümün-den sonra onun dostlarıyla ilgisini devam ettirsin."

Ölen babanızla ilginizin sürmesini mi istiyorsunuz? Çok mu sevdiniz, çok mu özlediniz onu? Yapacağınız iş şu: Haydi baba dost-larıyla beraber olun, onları ziyaret edin, onlara izzetü ikramda bulunun, sanki bilin ki siz babanızla berabersiniz. Hani babanız hayatta olmuş olsaydı ne yapacaktınız? Elini öpecektiniz, öpün baba dostlarınızın elini. Aynısı olacakmış. Peki babanızı ziyaret etmek mi istiyorsu-nuz, ziyaret edin baba dostunu. Ona ikram etmek mi isterdiniz, ikram edin baba dostunuza. Ondan nasihat almak mı isterdiniz, yapın baba dostunuza. Yani babanızın yerine koyun ve devam edin o zaman siz babanızla ilginizi sürdürmüş olacaksınız.

Öyleyse haydi babalarınızı ziyaret etmeye. Haydi babalarınıza izzet ve ikramda bulunmaya. İşte Allah'ın Resulü size bir imkan hazırlamış. Sanki babanız hayattaymış gibi onunla kazanacağınız sevabı kazanabileceğimiz bir yol göstermiş.

Bir gün Abdullah İbni Ömer Medine çarşısında badiyeden gelen bir adamla, çölden gelen bir adamla karşılaşır. O yaz sıcağında başındaki örtüyü, bindiği merkebini ona hediye eder, ikram eder. Görüşür, konuşur uzunca, hal hatır sorar, onun gönlünü almaya çalışır. Sonra arkadaşlarının yanına gelince onlar derler ki; ey Abdullah, neden o adama o kadar çok izzetü ikramda bulundun? O verdiklerinden birini verip diğerini kendinde tutsaydın olmaz mıydı? Dediklerinde, hayır der Abdullah İbni Ömer; çünkü o babamın arkadaşıydı ve ben Rasûlullah Efendimizden; "Babalarınızın arkadaşlarına ikram edin" buyurduğunu duydum, onun için böyle yaptım diyor.

Öyleyse babalarından dolayı, kardeşlerinden dolayı, annelerinden dolayı, dayı ve amcalarından dolayı insanlara bir farklı muamele, ama diğerlerini ihmal etmek şeklinde olmamak kayd u şartıyla birilerine bir farklı muamele yapmaya izin verilmiştir. İşte ebrar olmanın yollarından birisi de budur.

Bir de ebrâr, Allah'ın hakkını ödeyen, Allah'ın hukukuna riâyet edenler, Allah'ın emirlerini ifa edenlerdir.

Birr sosyal hayata iki şekilde yansır: Birincisi sıla'dır ki bu in-sanlara karşılıksız mal yardımında bulunmaktır. İkincisi ise ma'ruf'tur ki bu da, söz ve davranışlarla insanların iyilikleri ve mutlulukları, dirlik ve düzenliği için çalışmak demektir. Kur'an mü'minlere, birr'i başkala-rına tavsiye edip de kendilerini unutan, birr'i yerine getirmeyen İsrail oğulları gibi olmayın demektedir. Bu konuda pek çok tehditler vardır.

"Ey iman edenler, niçin yapmayacağınız şeyi söylü-yorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah ka-tında büyük nefretle karşılanan en sevilmeyen bir şeydir."
(Saff: 2-3)

"Siz Kitabı okuduğunuz (gerçekleri bildiğiniz) halde, insanlara iyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz? Aklınızı kullanmıyor musunuz?"
(Bakara: 44)

"Kendilerine Tevrat yükletilen sonra onu taşıma-yanların (Kitabın hükümleriyle amel etmeyenlerin) duru-mu, koca koca kitaplar taşıyan merkebin durumu gibidir."
(Cuma: 5)

"İnsanları Allah'a dâvet ve kendisi de sâlih amel (iyi davranışta bulunup güzel hareket) işleyen ve 'Ben şüp-hesiz müslümanlardanım' diyen kimseden daha güzel söz-lü kimdir?"
(Fussilet: 33)

"...(Şuayb a.s.:) Size yasak ettiğim şeylerin aksini yaparak size aykırı davranmak istemiyorum. Ben sadece gücümün yettiği kadar ıslah etmek istiyorum. Fakat başar-mam ancak Allah'ın yardımı iledir. Yalnız O'na dayandım ve yalnız O'na döneceğim."
(Hûd: 88).

"Onlara, kendisine âyetlerimizden verdiğimiz ve fa-kat onlardan sıyrılıp çıkan, o yüzden de şeytanın takibine uğrayan ve sonunda azgınlardan olan kimsenin haberini oku. Dileseydik elbette onu âyetlerle yükseltirdik. Fakat o,

yere saplandı ve hevâ/hevesinin peşine düştü. Onun du-rumu tıpkı köpeğin durumuna benzer: Eğer üstüne var-san, dilini çıkarıp solur, bıraksan da dilini sarkıtıp solur. İşte âyetlerimizi yalanlayan kavmin durumu budur. Bu kıssayı anlat, umulur ki düşünür, ibret alırlar."

(A'râf: 175-176)

Rasulullah (s.a.s.) buyurdu ki: "İsrâ'ya götürüldü-ğüm (Mi'râca çıkarıldığım) gece, dudakları ateşten makaslarla kesilen birtakım kimselerin yanından geçtim. 'Bunlar kimlerdir ey Cebrâil' dedim. Bana şu cevabı verdi: 'Bunlar dünya ehlinden olan hatiplerdir. İnsanlara iyiliği emrettikleri ve Kitabı okudukları halde bizzat kendilerini unutanlardır. Bunlar hiç akıl etmezler mi?"

"İnsanlara iyiliği emredip de kendilerini unutanlar cehennem ateşinde bağırsaklarını sürüklerler. Onlara, 'siz kimlersiniz' diye sorulur, şu cevabı verirler: 'Biz, insanlara hayrı emrettiğimiz halde kendimizi unutan kimseleriz."

"Kıyamet gününde adam gelir, cehenneme atılır. Bağırsakları karnından dışarıya fırlar. Değirmen merke-binin döndüğü gibi bağırsakları etrafında döner. Cehen-nemlikler onun etrafına toplanır, şöyle derler: 'Ey filân, sen ma'rûfu emreden, münkerden alıkoyan bir kimse değil miydin?" Şöyle der: 'Evet, öyle idim. Ma'rûfu emreder, fakat kendim işlemezdim. Münkerden alıkoyar, fakat kendim işlerdim."

"Kıyamet gününde azabı insanlar arasında en çetin olacak kimse yüce Allah'ın kendisini bilgisiyle faydalan-dırmadığı ilim adamı olacaktır."

"Cenab-ı Hakk'ın Benden önce, ümmetler arasında gönderdiği her peygamberin ashâbı ve havârileri vardır. Bunlar o peygamberin sünnetine ittiba eder, emirlerine uyarlar. Fakat onlardan sonra öyle nesiller gelir ki yapmadıklarını söyler ve emr olunmadıklarını işlerler. Kim onlara karşı eliyle mücahede ederse mü'mindir, kim diliyle mücahede ederse mü'mindir. Bunun ötesinde ise zerre kadar iman yoktur."

"Şu muhakkak ki sizin üzerinize birtakım âmir-ler/yöneticiler tayin olunacak da siz onların yaptıklarından bazısını mâruf ve güzel göreceksiniz. Kim münker işi çirkin görürse onun günahından berî (uzak) olur. İnkâr edip ondan sakındıran, (günaha katılmaktan) uzak olur. Ancak kim ona razı olur ve (onu işleyenlere) uyarsa günahından kurtulamaz." (Sahabeler) dediler ki: 'O idarecilerle savaşmayalım mı?' Buyurdu ki: "Namaz kıldıkları müddetçe hayır!"

"Kendisinin yapmadığı bir davranışa veya söze in-sanları çağıran kişi ya vazgeçinceye veya çağırdığı şeyi ya-pıncaya kadar Allah'ın azâbının gölgesi altındadır."

"Cehennemde, cehennem ehlinin kokusundan bî-zâr/şikâyetçi oldukları bir adam vardır." Denildi ki: "O kimdir ey Allah'ın Resulü?" Hz. Peygamber (s.a.s.) de: "İlminden kendisi istifade etmeyen âlimdir" buyurdu.

Peki bunlara, bu birr sahiplerine neler hazırlanmış? Ne varmış bunlar için?

Onlar öyle dolgun bir kadehten içeceklerdir ki, onun mizacı kafurdur. Onun karışımı, katkısı kâfûr olmuştur. Ke’s, hamr demektir. Bu tür cennetteki içkilerden söz eden âyetler pek çoktur. Anlayabildiğimiz kadarıyla Mukarrabûn olanlar, saf tesnim içeceklerdir. ~®*Y4@«6 ile bu içkinin kokusu murad edilmiş olabilir, tadı murad edilmiş olabilir veya cennette bir pınardır denmiş.

Öyle bir pınar ki, diledikleri yere götürebilirler, istedikleri kadar karıştırabilirler, diledikleri yerde çıkarabilirler, yani istedikleri yerde fış-kırır durur o pınar.

Orada onlar için tertemiz su ırmakları vardır. Hiç bozulmayan sürekli taptaze su ırmakları vardır. Tadı, kokusu hiçbir zaman bozulmayan süt ırmakları vardır. Rabbleri tarafından yaratıldığı gibi fıtrat-ı aslîyesi bozulmamış süt ırmakları. Ama bu sütler hayvanların göğüslerinden sağılmış sütlerden değildir. Allah tarafından kaynak olarak çı-karılmış ve akıp giden nehirlerdir bunlar. Sonra yine orada mü’minler için içenlere zevk ve lezzet veren şarap ırmakları ve süzme bal ırmakları vardır. Ama bu şaraplar dünya şaraplarına benzemez. İçenlere sarhoşluk vermez. Akıllarını gidermez, abuk sabuk konuşturmaz.

Peki nasıl bir cennet düşündük şimdi? Nasıl bir cennet canlandı gözümüzün önünde? Anladık ki içinde iki sınıf insan var bu cennetin. Birincisi ebrâr olanlar. Birr sahipleri ki, bunlar karışımlı bir içki içecekler. Yani onlara saf içki verilmiyor. İkincisi Kur’an’ın başka âyetlerinden öğreniyoruz ki Sabikûn ve Mukkarabûn olanlar. İşte bunlar saf Tesniym içecekler. Karışımsız, katışıksız Tesniym içecekler. Ama âyetin ifadesinden anlıyoruz ki bunlar istedikleri gibi içebiliyorlar. Yanlarında taşınıyor, yahut da diledikleri yerde pınar gibi fışkırmaya başlayıveriyor. Hem öyle karışıyor ki istedikleri gibi, ne kadarla doyacaklarsa? Ne kadar istiyorlarsa öylece sunulacak kendilerine.

Yani insanlar niye böyle dünyada cenneti unutup yaşıyorlar, anlamıyorum. Veya tersini düşünelim: Acaba niye bu kâfirler ısrarla Kur’an’ı duymak, dinlemek istemiyorlar? Anlayabildiğimiz kadarıyla böylece mü’minler cennet gündeme geldikçe şu anda sahip oldukları, zevk zannettikleri, değerli

zannettikleri şeylerin değersizliğini anlayacakları ve iştahlarının kaçacağı korkusuyla cenneti ve cennetteki nîmetleri duymaktan korkuyorlar. Kâfirleri de kaybedecekleri şeylerin hatırlatılması kahrediyor; onlar da onun için Kur'an'ın gündeme gelmesine dayanamıyorlar. Onun için Kur'an'ı duymak ve dinlemek iste-miyorlar. Duydukça huzurları kaçıyor adamların.

Bu insanlar, Müslümanları da kâfirleri de cenneti ve cehennemi tanımıyorlar, bilmiyorlar. Çünkü Kur'an'ı ve sünneti bilmeyen bir toplumun cenneti ve cehennemi bilmesi de mümkün değildir. Eğer şu bizim toplum cenneti ve cehennemi tanısalardı vallahi de billahi de bugün bundan çok farklı olurlardı. Meselâ Hasan Sabbah'ın dünyada, sınırlı ve basit imkânlarla kurduğu cennetini gören insanların kendilerinden nasıl geçtiklerini biliyoruz değil mi? Bu basit ve yalancı cennet yutturmacasını görünce her şeylerinden vazgeçebiliyorlar adamlar değil mi?

Hasan Sabbah müritlerini kendisine bağlayabilmek için şöyle bir düzen kurmuş: Ülkenin belli bir yerinde ağaçlık, içinde suların aktığı, kadın, kız, içki gibi şeylerin bulunduğu bahçelik bir yer hazırlamış. Adamlarından birisine vuruyormuş morfini ve adam bayılınca da götürüp o bahçelik yere bırakıyormuş. Adam ayılıp da gözünü açtığında müthiş bir ortamda buluyormuş kendini. Ağaçlar, kuşlar, ırmaklar, meyveler, şaraplar, kadınlar, kızlar, zevk, eğlence her şey var. Soruyormuş oradakilere: "Ben neredeyim? Burası neresi?" Oradakiler de: "Sen şu anda cennettesin. Efendimiz Hasan Sabbah'ın cennetindesin. Burada ne istersen yapacağız, senin hizmetindeyiz" diyorlar ve üç beş gün orada onu izzeti ikrama boğduktan sonra bir morfin de onlar vuruyorlarmış ve adam Hasan Sabbah'ın huzurunda açıyormuş gözlerini. Hasan Sabbah soruyormuş: "Nasıl? Beğendin mi efendinin cennetini? Tekrar gitmek ister misin oraya? Eğer istiyorsan benim sö-zümden çıkmamalısın!" diyor ve adam oraya gidebilmek için efendisinin her dediğini yapmaya başlıyormuş. Hattâ şu uçurumdan at kendini dediğinde veya şu bıçağı kalbine sapla dediğinde hiç tereddütsüz yapıyormuş adam. Niye? Gördü ya adam cenneti! Arzuluyor ya orayı! Oraya gidebilmek için hiç tereddütsüz ölümü bile göze alabiliyor adam.

Peki Hasan Sabbah'ın bu dünyadaki kıt kanaat imkânlarıyla hazırladığı cennet yutturmacasını bile gören adam oraya gidebilmek için hiç tereddütsüz ölümü göze alabiliyor da, ya bu insanlar bir de Rabbimizin gözlerin görmediği, kulakların duymadığı, beşer kalbinin asla ihata edemeyeceği o cenneti bilseler, tanısalar ne yaparlar, bir düşünün.

Meselâ şimdi de öyle dağda, kırda, ormanda, Alanya'da, Antalya'da cennet misâli yerleri görünce adam, karısıyla, kızıyla, sarışınıyla, beyazıyla oraya gidebilmek için nasıl her şeyinden vazgeçiyor, işini, aşını, dükkanını, tezgahını, bırakıp koşuyor. Ya bir de gerçek cennet anlatılsa bu adamlara.

Allah'ın cenneti duyurulsa bu insanlara. O zaman bu dünyaya kul-köle olmak ne ola ki? Dükkana tezgaha bağlanıp kalmak ne ola ki? Ne yapacaklar ki o zaman dünyayı? Şu berbat hayatın sahibi olabilirler mi o zaman bu insanlar? Dünyanın pespaye zevklerinin peşine bu kadar düşebilirler mi? Ellerindekilere bu kadar bağlanabilirler mi? Şu zevk bildikleri şeylerin zevki kalır mı? Veya gündemlerinden cenneti düşürerek böyle bir hayat yaşayabilirler mi bu insanlar? Ama heyhat ki bu insanlara cenneti duyuramadık! Cenneti tanıtamadık! Biz kendimiz tanıyamadık ki onu bu insanlara anlatabilelim. Rabbim bize tanıtsın da biz de insanlara tanıtalım inşallah, başka ne diyelim.

Bundan sonra bakın Rabbimiz Ebrâr'ın özelliklerini, cennetliklerin kimliklerini, sıfatlarını anlatacak. Kimler gidecekmiş O cennete? Hangi sıfatların sahibiymiş o cennetlikler? İşte onu anlatmaya başlayacak ve bakın şöyle buyuruyor:

7. "Onlar verdikleri sözleri yerine getirirler, fenalığı yaygın olan bir günden korkarlar."

1. O cennetlik olanlar birinci olarak adakların yerine getirirler. Gerek Allah'a karşı, gerekse insanlara karşı verdikleri sözlerini, ahitlerini, randevularını yerine getirirler ve şerri salgın olan bir günden de korkarlar.

2. Allah'a itaate nezredince yaparlar. Yani Allah'a bir konuda söz vermişlerse, söz ya Rabbi şunu yapacağım, söz ya Rabbi bunu yapmayacağım diye, onu yaparlar. Adaklarını, nezirlerini îfa ederler.

Veya Rabblerine karşı başta verdikleri söze uygun bir hayat yaşayarak ilk ahitlerini yerine getirirler. Hani henüz yaratılıp dünyaya gelmeden önce Rabbimiz kendisinin Rabliği, bizim de kulluğumuz konusunda bizden bir ahit almıştı ya, işte o cennetlik mü'minler bu ahde, Allah'ın hayat programına uygun bir hayat yaşayarak bu ahde vefalı davranırlar.

3. Allah'ın farizalarını îfa ederler. Rabbleri gönderdiği kitabında kendilerine neleri farz kılmış, neleri yapmalarını istemişse onlar bunları yerine getirirler. Yasak kılınanlardan da şiddetle sakınırlar.

4. Bir de Rabblerine karşı ahitlerini, sözlerini yerine getirdikleri gibi kendi aralarında anlaştıkları, ahitleştikleri, sözleştikleri kimselere karşı da anlaşma konusuna riâyet ederek hareket ederler. Kime ne söz vermişler, ne taahhütte bulunmuşlarsa onu yerine getirirler. Sözlerinin eridir onlar.

5. Bir başka manası da yemin edince gereğini ifa ederler. Hangi konuda yemin etmişlerse gereğini yerine getirirler. Vallahi, billahi, tallahi diyerek,

Allah'ı şahit tutarak bir şeyi yapmayı, ya da yapmamayı taahhüt etmişlerse mutlaka onun gereğini yerine getirirler. Yeminlerine karşı sâdık davranır onlar.

6. Selâm verilince almak, dâvet edilince icabet etmek anlamına da gelir denmiştir. Yani onlar kendilerine selâm veren mü'min kardeşlerinin selâmına ya aynıyla, yahut da ondan daha güzeliyle mukabelede bulunurlar. Yine mü'min kardeşlerinin her meşrû dâvetine de icabet ederler.

İşte mü'minin vasfı, ebrâr'ın vasfı, ya da cennete gitme özelliği bunlardır. İşte bu vasıfları üzerinde taşıyanlar gerçek mü'minlerdir, Ebrâr'dır ve de cennete gidecek olanlardır. Evet cennet tanıtıldı, cennette lütfedilecek mükafatlara değinildi ve hemen arkasından da bu cennetliklerin kimliği tanıtıldı. Neymiş bu insanlar? Hangi özelliklerin sahibiymiş bunlar? İki özellik anlatıldı. İlk iki özellik:

Demek ki adanılan şeyler yerine getirilecek. Söz ya Rabbi! Bu-nu yapacağım mı dedik? Allah adına bir şeyler mi adadık? Bunları ye-rine getireceğiz. Allah adına adadıklarımızı unutuvermeyelim.

Adanacak şeyler İslâm'a aykırıysa, yani adanacak şey Allah-ın istemediği şeyse onu adamaktan vazgeçelim. Buna rağmen kefaret ödenecek bir yeminden dönülür mü? Caizdir diyenler var. Ama za-ten İslâm'ın istediği şey adanırsa kişi böylece bir gayrete gelecek an-lıyoruz. Meselâ; inşallah ben bu Kur'an'ı öğrenip insanlara anlatma işini ciddi tutacağım! diyen kişi, aslında ikinci bir daha söz veriyor de-mektir. Çünkü zaten İslâm istiyor bunu ondan. Zaten Allah istiyordu bunu ondan. Yani zaten sorumluydu bu işten. Zaten bırakmayacaktı bu işi. Ama işte böyle zaten yapmak zorunda olduğu bir konuda yemin ederek kendisini bir daha sorumlu kılıyor adam.

Demek ki kişi sözünün eri olmalıdır. Gerek Allah'a gerekse insanlara verdiği sözünü yapmaya, yaşamaya gayret etmelidir. İşte o zaman Allah'ın izniyle cennetlik olacaktır. Çünkü bakın âyet-i kerîmede cennetliklerin sıfatı olarak zikrediliyor bu konu. Tabi bunun dışında peygambere verdiği söz, konu komşuya, insanlara verdiği söz de ay-nıdır. Bunlara da çok riâyet etmek zorundayız. Allah korusun da bu konuda maalesef müslümanlar çok yaya durumdalar. Öyleyse Allah için sözlerimize, randevularımıza biraz dikkat edelim. Eğer bir müslü-mana yarın saat 8'de geleceğim demişsek gelelim. 9'da demişsek ge-lelim. Borcumu şu gün ödeyeceğim demişsek ödeyelim. Şunu yapacağım demişsek yapalım. Çünkü sonunda bize cennetlik, ya da değil denecek. Onun için madem ki bu özellik bize cennet kazandıracak, ya da kaybettirecek o halde dikkat etmeliyiz. Bu konuda çok yayayız ve dolayısıyla sözümüzü yerine getiremeyeceğimizden korkunca da kaçıyoruz. Söz vermekten kaçıyoruz, yapamayacağız çünkü. Ama unutuyorsak, bile bile değil de

verdiğimiz sözü unutuyorsak, durumu-muz böyleyse, unutkansak biraz, unutmayı Allah affeder ama söz vermeyelim daha iyi. Dağıtıyoruz, dağınık yaşıyoruz zaten, öyleyse çok söz vermeyelim daha iyi.

Cennetliklerin bir özellikleri işte bu. İkinci bir özellikleri de:

Onlar şerri yaygın, şerri salgın olan bir günden de korkarlar. Yani kıyamet gününden korkuyorlar. Tabi kıyamet gününden korkmaları programlarını ona göre yapmaları demektir. İnsanlar neden korkarlarsa ona karşı titiz davranırlar. İşte bunların kıyamet gününden korkuları var. Her adım atışlarında, her duruşlarında, yani pozitif ve negatif tüm eylemlerinde korkuları var. Ya hesaba çekilirken aleyhime olursa bu hareket! Ya cehenneme sürüklerse beni bu duruş? diye bir korkuları var.

İşte müslümanın temel özelliği budur, ya da bu özelliği taşıyan kişi cennete gidecektir. Bakalım şimdi bizler hayatımıza. Acaba var mı bu kadar korku? Yok gibi değil mi? Bunun dışında başka korkularımız var: Aç kalma korkusu, evimizin, dükkanımızın, okulumuzun, diplomamızın, maaşımızın elimizden alınma korkusu, polis korkusu, maliyeci korkusu, hapis korkusu, çek, senet, protesto korkusu, işten atılma korkusu... Eğer bütün bu korkular,

Korkusundan daha fazla ise gerçekten iyi değiliz demektir. Dünyalık hangi kaygı, hangi korku olursa olsun ahiret korkusundan fazla olmamalıdır. Kişi tüm dünyayı kaybetse bile ne yazar. Dünya işte. Bir daha kazanılır. Kazanılmasa ne olur? Zaten burada kalacağımız zaman bellidir. Ama ahireti kaybetmek ziyanların en büyüğüdür. Sonsuz bir hayatı kaybetmek basit bir dünyayı kaybetmek gibi olur mu? O zaman bir bakın durumlarınıza. Bir gözden geçirin durumunuzu. Gerçekten hangi korkularımız fazla? Dünyalık korkularımız daha fazla gibi değil mi? O zaman biraz değişelim, biraz değiştirelim hayatımızı yahu.

~®I[¬O«B²K8 kelimesi;

1. Yaygın olan, yere ve göğe etkisi yaygın olan demektir. Kıyamet öyledir. Kıyametin etkisi çok yaygındır. Onun dehşetinin ulaşmayacağı yer, onun dehşetinden etkilenmeyecek yoktur.

2. Salgın olan, şerri, dehşeti salgın olan demektir; Her şeyi ve herkesi ilgilendiren demektir. Kıyametin ilgilendirmediği bir tek varlık yoktur. Erkek-kadın, genç-ihtiyar, fakir-zengin, âlim-cahil, köylü-şehirli herkesi ilgilendiren bir gerçektir kıyamet. Herkesin her şeyden önce durup dinlemesi gereken, anlayıp kafa yorması ve gereğiyle amel et-mesi, hazırlık yapması gereken en büyük gerçektir kıyamet. Bu dünyada kıyamet gerçeğinden, hesap kitap gerçeğinden daha önemli bir hadise olamaz.

3. Bir de hızlı, süratli anlamına gelir, seri anlamına gelir bu ke-lime. Kıyamet göz açıp yumacak kadar kısadır. Kişiye en yakın olan şey onun kıyametidir. Rasulullah efendimizin bir hadislerinin beyanıyla kişinin ölümü onun kıyametidir. Kişiye en yakın olan şey de onun kıyametinin kopmasıdır.

İşte böyle bir günden korkacağız, korkacak insanlar ki o zaman cennete gidecekler. Başka kimler gidecekmiş cennete? Ya da başka ne özellikleri varmış bu cennetliklerin?

8-10. "Onlar içleri çektiği halde, yiyeceği yoksulla, öksüze ve esire yedirirler. Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz, bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz. Doğrusu biz çok asık suratların bulunacağı bir günde Rabbimizden korkarız" derler."

Demek ki bir de onlar miskine, yetime ve esire ***"Ala hubbi-hi"*** yedirirlermiş. Yani Allah sevgisi, Allah hatırı üzerine yediririler, veya seve seve yedirirler, yahut da sevdiklerinden yedirirler.

Bu âyet Kurtubî'nin beyanına göre bütün Ebrâr olanlar hakkında imiş. Bu âyet filân hakkında inmiştir, falan hakkında inmiştir gibi kaviller var. Kurtubî, bu görüşleri kenara atmış. Efendim işte bu âyet önce muhacirler hakkında inmiş, binaenaleyh bu âyet muhacirîni anlatır. Veya Bedir esirleri hakkında, veya işte Hz. Ebu Bekir, Ömer, Os-man, Ali, Zübeyr, Abdurrahmân ibni Avf, Ebu Ubeyde hakkında inmiştir diyenler varsa da, şu aşağıdaki özellikleri o gün bugün üzerinde taşıyan herkes hakkında inmiştir demek herhalde en güzeli olacaktır. Yani şu anda bir müslüman varsa, ve o müslüman da y¬±A& ´|«V«2 miskine, yetime ve esire yemek yediriyorsa tamam âyet onu anlatıyor ve böyle yapanlar cennete gidecektir diyoruz. Tabi âyeti üstüyle altıyla değerlendirince diyoruz ki işte bunlar, yani şöyle şöyle yapanlar ibadullahtır. Rahmân olan Allah'ın kulum dediği, kulluğuna kabul ettiği kişilerin özelliğidir diyoruz. Peki neymiş, ne yaparmış bunlar?

Bunlar "Alâ hubbihi" yedirirlermiş. Peki ne demektir alâ hub-bihi?

1. Kendilerinin o yemeğe ihtiyaçları varken, kendileri acıkmışken ellerindeki yemeklerini miskine, yetime ve esire yediren kimselerdir. Yemeği sevdikleri halde, ona ihtiyaçları olduğu halde kardeşlerini kendilerine tercih edip onlara yedirenler.

2. Veya Allah'ı seve seve, Allah sevgisinden ötürü, Allah hatırına yedirirler onlar yemeği demektir manası.

3. Sevgi üzere yedirirler, yani bu işi severek yaparlar. Zoraki, zorlamayla, zorlanarak, kendilerine ağır gelerek, istemeyerek değil, gönül rahatlığıyla, isteyerek ve severek yedirirler kardeşlerine.

4. Yemeğin azlığına rağmen yedirirler, ona ihtiyaçları varken, kendilerine bile zor yetecekken yedirirler.

5. Ya da sevdikleri yemekten yedirirler. Beğenmedikleri, sevmedikleri, savmak istedikleri, kurtulmak istedikleri şeylerden değil, kendilerinin sevdiği, beğendiği şeylerden ikram ederler onlar.

Peki kimlere yedirirlermiş bunlar yemeklerini? Kimlere ikram ederlermiş?

Miskine, yetime ve esire. Toplumda ne yaparsanız yapın asla yok edemeyeceğiniz miskin ve yetimin kimler olduğunu geçen Bakara'da belirttik.

Esire gelince bunlar,

1. Ehl-i kıbleden esir olanlar, yani Müslümanların esirleri,
2. Veya müşriklerden esir olanlar,
3. Veya kadınlar,
4. Veya köleler,
5. Veya müminlerin hapisleri,
6. Veya aklı kıt olanlar manasına gelecektir.

İşte bunlara da yedireceğiz. Bunlar yetime, esire, miskine yedirirlermiş ve onlara yedirirlerken de şöyle derlermiş bakın:

Biz size ancak ***"Livechillah"*** yediriyoruz, sizden ne bir karşılık isteriz ne de bir teşekkür.

"Efendim zat-ı âlilerinizin yüzü suyu hürmetine! Şeyhimizin, üstadımızın yüzü suyu hürmetine! Peygamberimizin yüzü suyu hürmetine!" Hani ***"Yüzünden"*** diye bir tabir var değil mi? Meselâ ***"Senin yüzünden yaptım bunu!"*** Veya ***"Senin yüzünden oldu bu iş"*** gibi ifadeler kullanılır. Yani bu işe sen sebepsin! manasına kullanılır ki bu da ancak Allah'a izafe edilir. yÅV7! ¬y²%«Y¬7 ***"Allah yüzünden, Allah sebebiyle, Allah hatırına"*** denir ve bu ifade Allah'tan başkaları için kullanılmaz Kur'an ve sünnette. Meselâ: ***"Li vech-i Rasul"*** Veya: ***"Li vech-i fülan", "Li vech-i falan"*** yok dinde. Olmaz da. Öyleyse mü'minler yaptıkları işi Allah yüzünden yaparlar. Allah'tan dolayı yaparlar. Allah'ı razı etmek için yaparlar. Mükafatını, ecrini sadece Allah'tan beklemek için yaparlar. Zira o işi yapmalarını kendilerinden Allah istemiştir.

Demek ki yaptıklarını sadece Allah için yapan, Allah yüzünden ve Allah hatırına yapan o cennetlik mü'minler yedirdikleri kimselere:

"Biz size ancak Allah için yediriyoruz! Allah yüzünden yediriyoruz! Allah sebebiyle yediriyoruz. Sizden ne bir karşılık isteriz, ne de bir teşekkür" derler. Değilse yedirirken müslümanın başka bir derdi, başka bir hedefi olamaz. Meselâ efendim ben size yediriyorum. Ben size yardım ediyorum. O halde siz de benim karşımda şöyle şöyle davransaydınız. Elimi bari öpseydiniz. Ben gelince ayağa bari kalksaydınız. Sözümü dinleseydiniz vs. vs. Gerçek mü'minler böyle yapmazlar. Mü'minler yaptıklarını Allah için yaparlar. Ona başka şeyleri asla karıştırmamaya çalışırlar.

Ama bakıyoruz bugün yemek yedirenlere, ziyafet çekenlere, ne adına yapıyorlar bunu? Dergiye abone toplayalım, dergâha adam bulalım, partiye üye kaydedelim, cemaatin sayısını artıralım ya da hoca desinler, zengin desinler, beni adam yerine koysunlar diye. Bugüne kadar kazandığım sosyal statümü kaybetmeyeyim diye. Ya da bugün tavuk vereyim de yarın kaz gelir diye. Ya da kasamı doldurayım, kesemi şişireyim diye. Bugün insanlar bunun için yediriyorlar. İşte başa kakıyorlar, yedirdiklerini ezme adına yediriyorlar ki bunların hiç birisi Allah'ın istediği cinsten yedirme ve ikram değildir.

Bakara'da da ikramda ***"Men"*** ve ***"Eza"*** olmayacak diyor Rabbimiz. Men ve ezayla sadakalarınızı boşa çıkarmayın buyurulu-yor.

Menn; başa kakmak, baş kakıncı yapmak, ötekisi de az şey verip çok şey istemek gibi iki manaya sahiptir.

Birinci manasıyla menn, iyilik yaptığı kimseye karşı, infakta bulunduğu insana karşı yaptığı bu iyiliği sayıp dökmektir. "Ben sana şunu vermiştim! Ben sana şunu yapmıştım!" gibi yaptığı bir iyiliği sürekli hatırlatıp o kişinin kendine karşı ödemesi gereken minnet borcu olduğunu sürekli hissettirip durmasıdır.

Hani devamlı anlatılır: İki arkadaş bir yere giderlerken birisinin şemsiyesi varmış, ötekisinin hiçbir şeyi yokmuş. Şemsiyeli olan arkadaşını da bu şemsiyesinden istifade ettirerek ıslanmaktan kurtarmış onu. Ama bunu bir türlü unutmamış adam. İki de bir: "Arkadaş! Hatır-lıyor musun o gün ne yağmur yağmıştı be! Eğer benim şemsiyem ol-masaydı sırılsıklam ıslanmıştın! Dua et ki benim şemsiyem vardı!" di-ye sürekli bunu hatırlatıp durmasından rahatsız olan arkadaşı orada bir ırmağın içine kendisini atar ve: "Evet senin şemsiyen olmasaydı herhalde bundan daha beter olmayacaktım!" der. Aslında ecdadımız "birine yaptığın iyiliği hemen unut! Ama kendine yapılan iyiliği unutma!" der. Birine iyilik yapıldığı zaman hemen bunun unutulması gerekir.

İnfakta, iyilikte menn olmayacak. Bir de eza olmayacak. Eziyet ise birine verdiği şeyden, yedirdiği yemekten, ya da yaptığı iyilikten ötürü ona karşı tahakküm etmeye kalkışmak demektir. Kendisini harcama yaptığı, infakta bulunduğu kişiden sürekli üstün görmek ve infakta bulunduğu kişiyi sürekli alçaltmak demektir. Ya da eza tiksindirmek demektir. İyiliğe balgam atmak demektir. Eğer iyilik Allah için yapılmışsa o buna her zaman lâyıktır. Binaenaleyh sadaka verenler, yardımda bulunanlar yardımda bulundukları insanlara karşı bu yardımı psikolojik bir komplekse dönüştürenler, yaptıkları iyiliklerle karşılarındakini ezmeye çalışanlar bu amellerinin boşa gittiğini bilmelidirler. Böyle bir iyiliği, böyle kan kusturarak yapılmış bir infakı Allah hiç bir zaman kabul etmiyor. Çünkü bu amel Allah için değil, başkaları için veya kendisinin daha faziletli, daha üstün olduğunu ispat etmek için yapılmış bir ameldir. Zira öyle insanlar vardır ki böyle eziyetlere maruz kalmaktansa aç kalıp ölmeyi tercih ederler. Kendi şeref ve onurlarını kaybetmektense yokluk ve sıkıntı içinde yaşamayı izzet ve şerefine mal olan bir zenginliğe tercih ederler.

Böyle yapmaktansa, onların onurlarını kıracak, izzet-i nefislerini rencide ederek bir şeyler vermektense onlara güzel bir söz söylememiz, maruf bir söz söylememiz daha hayırlıdır. Bakara'da öyle diyordu Rabbimiz:

"Güzel bir söz ve bağışlama, arkasından eziyet ge-len sadakadan daha hayırlıdır. Muhakkak ki Allah Ğanî-dir, Hâlimdir."

(Bakara 263)

Onlara güzel söz söyleyin, tatlı söz söyleyin, hoş görülü olun. Onlara yardımda bulunarak arkasından burunlarından getirmenizden, onurlarını kırmanızdan daha iyidir. Şunu hiçbir zaman unutmayın ki Allah sizden daha zengindir ve sizin bu şekilde yapacağınız yardımlara da ihtiyacı yoktur. Çünkü İslâm'da eziyetleri engellemek menfaati celp etmekten daha evlâdır.

İhtiyaçlı olan kişiye güzel söz söylenir, güler yüz gösterilir. Eğer ona o anda verebilecek bir şeyimiz yoksa: "Kardeşim şu anda imkânım yok! Allah sana rızık versin! Allah ihtiyaçlarını gidersin! Allah yardımcımız olsun!" gibi güzel söz söylenir ve de o kişinin ihtiyacını açığa vurma kusuru affedilirse, hem Allah'ın rızası kazanılır, hem de ihtiyaç sahibi kişinin kin, haset ve nefreti engellenmiş olur. Allah'ın Resûlü bir hadislerinde:

"Güzel söz sadakadır. Müslüman kardeşini güler yüzle karşılaman iyiliktir."

buyurur. (Müslim)

İnsanlara söylenebilecek en güzel söz birine bir şeyler verirken, yemek yedirirken şöyle demektir: "Al kardeşim! Bu benim değil senindir! Ben şu anda

sana benim olan bir şeyi değil, senin bizzat kendinin olan bir şeyi veriyorum. Senin hakkını veriyorum. Bu senin hakkındır. Bu benim malımın içinde sana verilmek üzere Allah'ın hakkıdır. Allah bunu sana verilmek üzere bana vermiştir."

Demek ki mü'min Allah için doyuracak, Allah için yedirecek. Çünkü mü'min şunu kesinlikle bilmektedir ki Allah cebindeki parayı ona:

1. Bizzat kendisi için kendi ihtiyaçlarına harcaması için vermiştir,

2. Ehl-ü ıyalı için, hanımı, çocukları ve sorumlu olduğu insanlar için vermiştir,

3. Diğer mü'minler için vermiştir,

4. Diğer insanlar için vermiştir,

5. Diğer varlıklar için vermiştir.

Meselâ kış mevsiminde karda, buzda kalmış mahlukâtı doyur-mak da mü'minin görevidir bu manada. Demek ki birine yedirirken Allah bana verdiğini zaten senin nam-ı hesabına vermiştir diyeceğiz ve onun hakkını vereceğiz. Değilse bu benimdi de kendiminkini sana veriyorum! Sana yediriyorum demeyeceğiz. Evet yedirdiğimiz, ikramda bulunduğumuz insanlardan bir karşılık beklemeyeceğiz.

İmtihan konumumuzdan dolayı bize farklı muamelede bulunmaları çok kötü bir iş! Allah aşkına diyorum buna çok dikkat edelim! Meselâ hocasın diye adam ille de farklı bir yere oturtmaya çalışıyor seni. Yemeğin güzelini önüne çekmeye çalışıyor. Ya da sana bağımlı bir hayat programı çıkarmaya çalışıyor. Halbuki unutmayalım:

Olacaktı. Efendim ilim erbabına hürmet etmeyecek miyiz? İlim erbabına farklı muamele yapmayacak mıyız? Ya anladık, tamam da ilim erbabını şımartmayacaksın ama. Hakkın yok ki buna! Onu öldürmeye hakkın yok ki! İşte görüyoruz elini öpmeye çalışıyorlar, ayağını öpmeye çalışıyorlar. "Filân!" diyor, adını söylüyor hoca efendi, birden ayağa fırlıyor adam. Veya huzurunda el pençe bekliyor adam. Yapana da günah, yaptırana da günah bu. Ama gariban onun din olduğunu öğrenmiş öyle yapıyor. Yapması gerektiği anlatılmış, öyle yapıyor. Kimisi de şaklabanlığından, dalkavukluğundan yapıyor tabii.

Yapmayacağız, yaptırmayacağız bunu. Hiçbir şey beklemeyeceğiz insanlardan. Ne elbisemizi giymemize yardım etmelerini bekleyeceğiz, ne çayı

bize vermelerini belleyeceğiz, ne bize çay ikram etmelerini bekleyeceğiz, ne hizmet edip işimizi görüvermelerini bekleyeceğiz. Hiçbir şey beklemeyeceğiz insanlardan. Yedireceksek biz yedireceğiz, hizmetse biz edeceğiz, ayağa kalkmaksa biz kalkacağız, hürmetse, ikramsa biz yapacağız. Bize yapılmasına engel olacağız. Çünkü bizim için çok zor bir imtihanın başlangıcıdır bu.

Adam bir kişiye el öptürür, sonra birine daha, birine daha, derken: Ha! Demek ki el öptürülecekmiş zanneder ve geçer gider Allah korusun. Sonunda da Allah korusun: "Önüne geçemiyorum ne yapayım! İnsanlar öpmek istiyorlar, ben de engelleyemiyorum, ne yapayım?" demeye başlar ve kendi kendisini büyük bir tehlikenin içinde buluverir. Çünkü her sapıklık, her yamukluk, küçük bir açıyla başlar, değil mi? Yani her ayrılış önce küçük bir açıdır, hemen dönüp ötekine gidebilirsin, ama gittikçe açıdaki iki uç arası büyüyecektir ve uçurumlar oluşacak ve ne yapacağını şaşıracaktır insanoğlu.

Öyleyse biz de insanlardan hiçbir teşekkür beklemeyelim. Aldığımız maldan ikram bile beklemeyelim. Hatta alışveriş yaptığımız insanlar bizi tanımıyorlarsa tanıtmayalım kendimizi.

Rasul-i Ekrem Efendimiz bu hususu anlatırken, gerçek mü'mi-ni, gıpta edilecek mü'mini tarif ederken şöyle buyurur:

"Benim yanımda en gıpta edilecek insan şu özelliklere sahip olandır: 1: Yükü hafif olan; 2: Namazdan nasibi olan; 3; İnsanlar arasında sıradan biri olan ve kendisine özel muameleye razı olmayan;4: Kendisine özel bir paha biçilmesine razı olmayan; 5: Rızkı yeterli olup ona sab-reden; 6: Ölümü kolay olan; 7: Mirası az olan; 8: Ve arkasından ağlayanı az olandır.

1: (Hafifül hâz)

Birinci özellik, yükü hafif olan. İnsanın yükü, insanın endişesi, sırtına aldığı, kendisini sorumlu kıldığı, benimdir dediği yük, altında ezildiği yükü hafif olacakmış. Yâni dünyadan yükü, dünyadan yükleneceği yükü hafif olacakmış. Veya haliyle, ahvaliyle, yakınlığı sebebiyle, arkadaşlığı sebebiyle kendisi ve başkalarına yük değil. Ne kendisine ne de başkalarına yük olmayacak. Yâni hayatı kendisine yük edinmiyor. Hiç mi? Tabi biraz, yâni hafif olabilecek. İşte bu insan, bu mü'min kişi ev sahibi olarak, ya da misafir olarak, alan ya da satan olarak, veren ya da alan olarak insanlara ve kendisine yük olmuyor. Hayatı bu anlamda kendisine yük etmiyor. Allah kendisini hangi ortamda, hangi konumda imtihan ederse etsin onun kendisinin cennet sebebi olduğunu biliyor. Veya hastalık olabiliyor, çok yük değildir onun için, olacak demeyi biliyor. Zenginlik ya da fakirlik konusundaki tavrı da öyledir. Olacak bu diyebiliyor. Evinin olup olmaması konusunu da dert edinmiyor. Evi var veya yok, yük etmiyor kendisine.

Yükü hafiftir çünkü. Ya da sırtımda bir küfem olsun, bir hayat küfem olsun, içine şunu da atsam, bunu da doldursam, bir de şu şu olsa diye pek o kadar yük beklentisi içinde değildir bu mü'min kişi. Yükü hafiftir.

Meselâ kitabımızın bize Ahsenü'l Kasas olarak tanıttığı kıssaların o gibi olunması gereken bir konumu bize tanıtan en güzel kıssa olarak Yusuf kıssasında, Yusuf aleyhisselâm adına örneklenen bir konu. Düşünün, Yusuf'sunuz. Öz kardeşleriniz sizi öz babanızdan ayırıyorlar. Öz kardeşleriniz size işkenceyi, ölümü reva görüyorlar. Olsun, yük etmeye değer mi? Değmez elbette, olacak o kadar. Öyle yaptı değil mi yasal örneğimiz Yusuf aleyhisselâm? Yük etmedi bunu çok fazla. Yâni hafifti bu onun için. Peki sonra? Peygamber çocuğu olarak peygamber evinde büyüyen sen, bir köle olarak eşyalar arasında satışa hazır bekliyorsun. Yük mü? Hafif. Olacak.

Sonra, sen ki insanlığın köleleştirilmelerine karşı, onların hürleştirilmelerine sebep olmanın bayrağını temsil eden bir peygambersin. İnsanlar herkese ve her şeye karşı hür ama, Allah'a karşı kul köle olsunlar davasının ortaya konması görevlendirilmiş bir elçi olacaksın, ama kendin Mısır köle pazarında satılmak üzeresin. Haydi yük et istersen. Haydi dert edin ve ezil altında bu yükün? Yapmadı öyle Yusuf aleyhisselâm. Ki olacak diyebildi. Ya sonra, sarayda birisinin kölesi oluyor, azizin karısı. Böylece kadınların entrikaları başlıyor. Aman Al-lah'ım, bu sosyete kadınlar da nasıl numara çekiyorlar? Ne planlar peşinde koşuyorlar? Her şey Yusuf'un başına geliyor. Ne fark eder? Ezilsin bitsin mi? Kendi kendini kahretsin mi? Ya da onlara uyuversem de bu kâbus bitsin mi deyiversin? Hayır, dinlemedi de nitekim. Ya Rabbi, bunların beni kendisine davet ettikleri zina ve zindan, zindan benim için daha hayırlıdır demedi mi? Düşünün böyle gidilen bir zindan yük olur mu, sıkıntı olur mu insana? Öyle de oldu ve dini anlatma imkânını neredeyse ilk defa orada buldu diyebiliriz.

Yükü hafifti çünkü Yusuf'un. Mü'min insan, mü'min olmayı insana öğreten bir insan elbette öyle olacaktı. Sonra, orada unutulmuş bir kimlik, ama yine Allah'la beraberliğin yaşandığı bir ortam. Sonra, geri kalanlar, siz okuyuverin bir zahmet Yusuf sûresini.

Müslümanın hayatı yük etmemesi gerekiyor. Ama o kadar ilgisiz, o kadar alâkasız mı olsun her şeye? Fark etmez mi desin? Olmuş ya da olmamış, ne fark eder mi desin? Dünyaya evet, ama her şeye hayır. Çünkü iki:

2: "Zü hazzın minessalah"

Namazdan bir payı var bu kişinin. Dert ettiği, dert edinmesi gerektiği, yük edinmesi gerektiği bir şeyleri var onun. Her şeyi boş vermiş değil yâni. Yâni

dünya bu ne fark eder diyecek dünyalığa, ama geri kalanlara öyle değil. Hani meşhur bir söz duyarsınız; Hiç ölmeye-cekmiş gibi dünya için, yarın ölüverecekmiş gibi de âhiret için çalış.

Bugün mü öleceksiniz, yarın mı? Ona göre plan yap diye bir söz daha vardır. Eğer bugün öleceksen, ya da yarın öleceksen, ama yapacağın işe göre plan yapacaksın değil mi? Eğer yapacağın iş dün-yada kalacak bir iş ise, yapacağın iş sadece dünyanın imarı ile ilgili bir iş ise, olmasa da olur ama, işte hayatın gereği olarak yapıyoruz, kesin yasak olmadığı için ilgileniyoruz diyeceğiniz cinsten bir iş ise eh hiç ölmeyecekmiş gibi davranın. Evi bada mı edecektin? Bugün yapmak zorunda değilsin ki, nasıl olsa ölmeyeceksin, yarın yaparsın, ö-bür gün yaparsın, gelecek ay yaparsın, gelecek yıl yaparsın. Dünya işi değil mi bu, ne fark eder? Buranın betonunu değiştirecektin, buraya taş döşeyecektin yâni dünya işi değil mi? Öyle de olur, böyle de değil miydi? Nasıl olsa ölmeyeceksin.

Ama hep öyle mi davranacaksın? Hayır, öyle değil İsrâ, Kehf, Meryem, Tâhâ ve Enbiyâ sûreleriyle ilgili Abdullah Bin Mes'ud Efen-dimizden bir söz duydum, diyor ki; "Bunlar beni özgürlüğe kavuşturan ilk beş sûredir." Ne yapacağız öyleyse? Nasıl olsa ölmeyeceğim canım, gelecek sene okurum, daha sonra okurum demeyeceğiz. Eğer bir kölelikten kurtuluş, bir özgürlük arayışı, eğer bunun engeli sanki prangalar, sanki duvarlar, sanki cendereler, sanki tel örgüler mi var? Şahsiyetinin çepeçevre kuşatıldığının farkına mı vardın? Özgürlükten yana bir arayışın içine mi girdin? İşte bunun çaresi bu beş sûre. Haydi hemen başla okumaya ya ölürsem özgür öleyim diye.

Evet her şey bir yana, ama namazdan bir payı var bu müslü-manın. Öyle bir derdi var. Öyle bir sıkıntısı, yükü var. Çünkü her şey boş, ama namaz öyle değil. Peki nasıl bir namaz? Oruçsuz, hacsız, zekatsız, şehadetsiz, tevhidsiz, imansız bir namaz mı? Olmaz öyle şey. Peki ya nasıl bir namaz? Allah'la diyalog kurmayı gerçekleştiren bir namaz. Allah'tan mesaj almayı, Allah'a tekmil vermeyi ortaya koyan bir namaz. Dinin özü bir namaz. Hayatı düzenleyen bir namaz. Hayatın direği olan bir namaz. İmanın ifadesi, imanın dışa yansımasını gerçekleştiren bir namaz. Allah'a giden yolun simgesi, sembolü bir namaz. Bunu dert edinecekmiş o kişi. Ana derdi, temel derdi, ilk derdi bu olacakmış. Buna kavuştuğu, buna eriştiği zaman gerisi kolaydır. Gerisine ne gam ki zaten? Allah'la irtibat halinde olduktan sonra, Allah'la irtibatını kurabildikten sonra, Allah'la diyalogu gerçekleştirdikten sonra gerisine ne gam? Böyle bir kişi için ne fark eder ki dünya yanmış, yıkılmış, var olmuş, yok olmuş?

Namaz, İslâm'ın istediği, peygamberimizin örneklediği bir namaz. Meselâ münkerat ve fuhşiyattan bizi alıkoymayan namazın namaz olmadığı söylüyor

Kur'an. Ya da dini ayağa kaldırmayan bir namaz, namaz değildir diyor Allah. Namazdan gafil bir namaz, namaz değil diyor Kur'an. İslâm'ın namaz dediği namazdan bir payı olacak bu kişinin.

Namaz konusunda şöyle kendi kendinize Allah için durup bir düşünün. Acaba peygamber efendimizin namazla ilgili kaç tane sözü, ne kadar tavrı var, bunlardan siz ne kadarını biliyorsunuz, öyle olunca sizin namazınız peygamberin namazına ne kadar benziyor? Acaba Kur'an'da namazla ilgili ne kadar âyet var, siz onlardan ne kadarını duyabildiniz, fark edebildiniz, anlayabildiniz, öyleyse sizin namazdan payının ne kadar olabilecektir? Allah için bunun üzerinde bir kere daha bir düşünün.

Namaz, sanki Allah'ın benim bedenime karışmasının özel ifadesidir. Ben böylece namaz kılarak; ya Rabbi elime, ayağıma, gözüme, kulağıma, başımdan ayağıma tüm vücuduma, sağa sola bakma-ma veya gözümü bir yerlere döndürmememe kadar her şeyime karışırsın diyor ve bunu namazla ortaya koyuyorum demektir. İşte bunu dert ediniyor, kafaya takınıyorum. Bir namazdan sonra ötekini bekli-yor, iki namaz arasında Allah'tan aldığım mesajı hayata hakim kılmaya çalışıyorum. İşte o zaman namazdan payım var demektir. Değilse namazdan önceki ben ile, namazdan sonraki ben hiç fark etmiyorsa, sanki Allah'la hiç buluşmamışsam, sanki O'nunla görüşmemişsem, sanki O'na hiçbir şey dememiş, O da bana bir şey söylemişse kıldığım namazın bana ne faydası var?

Veya ben dini sadece namazdan ibaret zannetmişsem, namaz kılınca her şey tamam diyorsam, olmaz öyle şey. Çünkü namaz, bireysel planda Allah'a kulluğun özel adıdır. Kendi başımıza da kılabileceğimiz bir namaz. Ama nasıl ki namaz için bir takım şartlar vardır, hayatın kulluk olarak düzenlenmesinin şartlarıdır onlar. Meselâ ha-desten taharet diye bildiğimiz bir abdestimiz olacak. Bu görünmez pisliklerin temizlenmesi adına yapılan bir temizlik birimi değil midir? Biraz daha düzgün söyleyelim: Yani hadesten taharet dediğimiz gerekiyorsa gusletmek, ama değilse abdest almak, vücudumuzda insan gözüyle görülmeyen pisliklerin temizlenmesi eylemi değil mi? Öyleyse namaz denilen ana kulluk programı görünmez pisliklerden arınmanın programıdır başta, öyle yapabiliriz ancak. Onun içindir ki abdesti olmayanın namazı yoktur. Peki ya görünen pislikle kalsın mı? Hayır, onlardan da temizleneceğiz. Demek ki temiz bir ortam oluşturacağız. Küfürden, şirkten, nifaktan, isyandan temizlenmiş, her türlü görünür görünmez mikroplardan temizlenmiş bir ortamın insanı olacağız.

Başka, bir de setru'l avret öğrenmiştik çocukluğumuzda. Yani örtüneceğiz, çırılçıplak gidilmez bu göreve. Bir şeyler edineceğiz, bir şeyler kuşanacağız, sanki özel bir görevin ifası adına bize ne gerekiyorsa onları alet ve edevat olarak yanımıza alacağız. Yani kulluğumu-za gerekli olan şeylerin

derdinde olacağız. İşte insanın namazdan bir payı vardır demek bunlarla beraber olmak anlamına gelmez mi? Dahası, zamana dikkat etmeliyiz. Öyle zamansız hareket etmek yoktur. Zamanı iyi belirleyecek, zamana hakim olacak, zamanı iyi gözetleyecek, zamana dikkat edeceğiz, riayet edeceğiz. Çünkü zaman çok ö-nemlidir namaz için. Öğle vakti yatsıyı, ikindi vakti sabahı kılamayız. Ya da aklımıza ne zaman gelirse o zaman kılamayız. Mesela yatsıdan sonra beş vaktin timinin defterini dürmeye kalkışamayız. Hani de-ve iğnenin deliğinde geçene kadar kâfirler cennete giremezler diye bir âyet vardı ya, sanki o gibi söyleyelim: Olur olur belki, yatsı namazından sonra değil hattâ haftada, ya da ayda bir kere bütün namazları kılsanız da olur diyelim, ama hangi şartla? Bir ay yemek yemeyeceksiniz, bir kerede tüm bir ayın sonunda yiyeceksiniz. Bir su içmeyecek hepsini sonunda içeceksiniz. Olur mu böyle bir şey? Madde planında olmaz diyen sizler, meselâ bir ay çay içmeyeceksiniz, bir gecede tümünü içeceksiniz, olur mu böyle şey. İşte namazdan bir payı olmak, zamana dikkat etmektir. Peki ya hedef tespitine ne diyeceksiniz? Ras gele bir namaz, istediğinin yöne dönerek kılınacak bir namaz olmaz değil mi? Planınız, programınız olmalı, hedefiniz Kâbe olmalı, kıbleye dönmelidir.

3: "Ğâmizun finnas" 4: "Lâ yu'beu leh"

Bir de bu kişi insanlar arasında sıradan birisidir. İnsanlar içinde sıradan birisi olarak yaşar. Kendisine özel bir paha biçilmesine razı değil. Kendisine özel muameleye razı değil. Özel bir muamele iste-miyor. Peki ama imtihan konumu onu özelleştiriyorsa? Bir toplumda o gibi bir tane varsa? Bir bölgenin tek yöneticisi durumundaysa? Din anlatan en önde makamdaysa? Zenginlik olarak, ekonomik güç olarak, siyasal güç olarak birinci sıradaysa? Ustalık olarak birinci sıra-daysa? Hastalık olarak birinci sıradaysa? Ya da farklı bir özelliği varsa ne yapacak o kişi? Yâni Allah onu özel bir durumda imtihan ediyor-sa bir şey yapmasın ama, kendisine böyle özel muamele yapılmasını istemeyecek. Çünkü imtihan sorularının farklı olmasından dolayı insanların kendisine farklı davranmalarına razı olmayacak. İnsanlar arasında sıradan bir insan gibi, herkes gibi olacak.

Bunu söyleyen peygamberim elbette bunu en güzel örnekleyendi. Herkes gibi, ya da onun gibi olmak isteyen herkesin olabileceği gibi bir hayatı vardı onun. Yâni asgari seviyede bir düzen. Herkesin kendisine benzeyebileceği bir hayat yaşamıştır. Evine gelen garibanlar sevgililerinin hayatını görünce kendi Müslümanlıklarından, yaşadıkları hayattan izzet ve şeref duyuyorlardı. Peygamberlerinin de ken-dileri gibi bir hayat yaşadığını gördükçe zerre kadar bir eziklik, bir şahsiyet bozukluğu, bir aşağılık duygusuna kapılıyorlardı.

Ama bakıyoruz bugün insanlar, liderlerini, efendilerini, şeyhlerini çok lüks bir hayatın içinde gördükçe onların standardına ulaşamadıkları için büyük

bir aşağılık duygusuna düşüyorlar, şahsiyet bozukluğuna uğruyorlar. Onları yaşadıkları hayata, onların sahip oldukları arabalara, onların standartlarına ulaşabilmek için gecelerini gündüzlerine katarak bir çalışmadan yana, daha çok kazanabilmek için karılarını, kızlarını da çalıştırmadan yana tavır alıyorlar.

Peygamber Efendimiz öyle değildi. O herkesin, en gariban birinin bile ulaşabileceği bir hayat yaşıyordu. Yâni geliyormuş bir adam peygamberin de içinde bulunduğu bir meclise, hangisinin peygamber, hangisinin değil olduğu belli olmayacak bir meclis. Kendini diğer insanlardan ayırt edecek bir özellik taşımayan bir peygamber varmış orada. Sıradan bir insan. Oturduğu mecliste ne farklı bir makamı, ne farklı bir kıyafeti, ne bir koltuğu vardı onun. Hattâ taşradan gelip de onu tanımayanlar soru sormak için peygamber zannıyla bazen Ebu Bekir Efendimize, bazen Ömer Efendimize yöneliyorlar da onlar da hayır peygamber karşıda diye uyarıyorlardı. Sıradan biriydi peygamber.

Anlatılır ki Bizans'tan bir adam gelir Medine'ye. Arabistan'ı Ye-men'i, Hadramut'uyla, hattâ Gassan ve Şam diyarıyla, dahası Mısır'a doğru, İran'a doğru bütün beldeleriyle fethetmiş bir toplumun reisiyle, yani Ömer efendimizle görüşmek ister. Bir devlet başkanı diye kafasında canlandırdığı bir model arar. Der ki; ben reisinizle, başkanınızla, emirinizle, melikinizle görüşmek istiyorum. Ararlar biraz Ömer efendimizi, adam yadırgar. Bu ne mennem şey? Onun sarayı, köşkü, korumaları yok mu? Der. Yâni onun makamı, makam arabaları filan yok mu? Çok yabancı kelimeler bunlar müslümanlar için. Ama müs-lümanların tavrı da gelen yabancıya karşı çok garip ve yabancıdır. Adam gerçekten şaşırır. Derler ki o da biz gibi bizimle beraber yaşar. Bu dediklerinizin hiç birisine ihtiyacı yoktur hepimiz gibi. Şimdi bu sözleri duyan adam donsun mu, çözülsün mü? Erisin mi, kalsın mı? Ne yapacağını bilemez şaşkınlıktan. Sonra bulamadıkları Ömer için derler ki, bazen şehrin dışında şöyle dinlenmek için bir ağaç gölgesine gittiği olur. Haydi öyle bir bakalım. Gerçekten de öyledir o gün mü'-minlerin emiri. Şöyle şehrin dışında bir hurma ağacına yaslanmış, din-lenen bir Ömer vardır. Bir İslâm devletinin, bir müslüman toplumun başkanıdır. Emiru'l mü'minindir, ama kendi başınadır. Korumaları yok, bekleyenleri yok, muhafızları yok kendi başına bir insan. Adam ama gerçeği söyler: Der ki, uyu Ömer uyu. Uyumak senin hakkındır. Çünkü sen korkacak bir şey yapmadın ki.

İşte böyle insanlar arasında sıradan biri olmak. Herkes gibi ol-mak. Özel muamele beklememek. Mesela bir fabrika, bir büyük iş ye-ri ve orada çalışan biri, ya da kapıda bekleyen birisi, ya da şoförlük yapan birisi. Olsun mu olmasın mı bilmem. Ama hayatın içinde bir ör-nek olarak düşünün. Ne dersiniz, o iş veren mi, o iş alan mı daha al-çak, ya da daha üstündür? Allah birini malla, diğerini de malsızlıkla imtihan ediyor. Henüz daha kimin kazandığı, kimin kaybettiği belli de-ğildir. Ölünceye kadar devam edecek bir sınavın insanıdır her ikisi de. Ne yapsınlar? Devam etmeyecekler mi sınava? Öyleyse diyebilecek mi

zengin olarak imtihan olunan; ben farklıyım, bana özel muamelede bulunacaksınız? Ben ayrı, ben ayrıcalıklıyım diyebilecek midir? Ötekisi der; ben fakirim, bana özel muamelede bulunun. Bana saygı duyun. Eğer ben fakir olmasaydım sen zekat görevini yerine getiremezdin. İslâm'ın temel prensiplerinden biri olan zekat ibadetini yaşayamazdın. Ben olmasaydım sen ne yapacaktın desin mi o da? Hayır, o da demesin, berikisi de demesin. Allah onu da, onu da imtihan ediyor. Her ikisi de hem cennet kazanabilirler, hem de cehennem.

Başka bir örnek daha verelim. Meselâ yerinde duramayacak kadar hastalık içinde kıvranan bir hasta, baş ucunda bir hasta bakıcı, ziyaretine gelen, çağrılan, ya da rol icabı, para icabı, görev icabı bu işi yapan bir doktor. Söyleyin, hangisi daha üstün durumda? Hangisine özel muamele edilsin? Yani konumumuz gereği, Allah bizi şu sorularla imtihan ettiğine göre, farklı sorularla imtihan edilenlerden üstünüm demeye kimsenin hakkı yoktur. Yani sanki bütün insanlar imtihan salonundalar, herkese Allah imtihan soruları gönderiyor, garip bir tecelli ki, herkesin imtihan soruları farklıdır. Hattâ iki kardeşin bile ayrı ayrı sorularla imtihan edildiğini biliyoruz. İşte bu durumda bu sorulara eğer kişi kendisinin üstünlük sebebi olarak bakıyorsa işte bu yanlış olacaktır. Ya ne yapacak? Asla kendisine özel muameleye razı olmayacaktır.

Mesela, Allah hiç birimizi hoca etmesin, iyi bir müslüman etsin. Bir yerlere ziyarete gitmektedir hocalar, kapıdan girmeden insanlar ayağa kalkıyorlar. Tabi bilgisine, söylediğine, söyleyeceğine saygı için ayağa kalkıyorlarsa, ama peygamberim; oturun diyorsa onlar da otursunlar. Ayrılırken de ayağa kalkılması yasaksa o zaman onlar da ayağa kalkmadan saygılarını duysunlar. Mesela öyle bir konumda bana saygı duyup sevgi besliyorsanız, bana ikramda bulunacaksanız, öyleyse gelin benim sebebimle yapılırsa sevabı bana da ait olacağından bir Kur'an öğrenmeye, bir sünnet tanımaya çalışın demem herhalde o saygı duyulan kişinin temel görevi olmalıdır. O zaman elbette daha güzel olacaktır. Kendisine özel muameleye razı olmayacak, im-tihan sorusunun hem onun başarısına, hem de kaybına sebep olabileceğini unutmayacaktır. İşte böyle bir insanın.

5: "Kâne rızguhu kifafa" Onun rızkı yeterincedir. Yani rızkın yeterince olmasında ölçü arıyorsunuz galiba. Bu tabir bize o kadar yabancı ki, bundan o kadar uzak büyümüşüz ki, rızık nasıl yeterince olur? Eh elhamdü lillah, yetiyor da artıyor da demek mi? Biraz öyle gibi, ama ben farklı bir tabir yakalamaya çalıştım. Rızkın yeterince ol-ması demek; o rızıkla bizden istenen kulluğun yapılabilir oranda olması demektir. Yani ben bana tahsis edilen rızıkla benden istenen kulluğu yapabiliyorsam, ekmekle su ile, hava ile yiyecek içecek ile, gi-yeceğimle kuşanacağımla veya benzer imkanlarımla ben Allah'a kulluk yapabiliyorsam, böyle kulluk yapılabilecek bir imkân sunulmuşsa bana, eh

yeterincedir o. Yetmez mi? Öyle demeli değil miyim? Ama açlıktan kıvranıyorsam, günlerce yiyecek bir şey bulamamışsam, namazda üzerime örtecek kadar bir örtü, bir elbise, çoluk çocuğumun açlığını ölümden koruyacak kadar sağlayacak bir ekmeğe, rızka imkân vermiyorsa durumum, eh o zaman o rızkım yeterince olmasın.

Yani hani ana karnında öyle demiyor muydu peygamberimiz; ana karnında kendisine can tahsis edilen her insana rızık, ecel, amel hep belirleniyordu. Herkes için verilen tamamdı zaten. Belliydi zaten. Ama bana tahsis edilen rızkın önüne kâfirler, zalimler engeller koymuşlar, barikatlar koymuşlarsa, falanın malında benim için ayrılacak tahsisatı onlar bloke edip bana vermemişlerse, veya bana tahsis edilen onun çocuğunun zevkine, onun köpeğinin mamasına ayrılmışsa o zaman ben ne yapayım? Elbette rızkımın birilerinin ağzımdan sökülüp alındığını veya elimden çekilip alındığını zannediyorum.

Peki rızkı yeterliyse ne yapacakmış bu adam?

7: “Ve sabera aleyhi”

Dayanıp direnecek, devam edecek kulluğuna, onun öyle olduğunu, onunla sabretmesi yani kulluk etmesi bilincinde olacaktır. Bu model insan böyle olacakmış. Yani Allah’ın kişiye kulluk yapabilecek kadar rızık verir, bunu bilecek ve o rızıkla da o kişi kulluk yapacak. Galiba ondan dolayı belli bir miktar değil, belli bir oran infak etme görevimiz, zekat verme sorumluluğumuz var. Mesela yıllık geliri yüz milyon olanla, yüz milyar olanın vereceği miktar hep oranlama onda bir ise, hep aynı olacaktır, ne fark eder de? Hattâ bir tane hurması olan kişi onun yarısını verebiliyorsa, infak edebiliyorsa, on ton hurması o-lan beş tonunu infak edince aynı seviyeye gelmiş olacaktır.

“Ve sabera aleyh” Allah’ın kendisine yeterince rızık vereceğine inanan bu kişi ve onunla kulluk yapmaya devam eder. Bıkıp usanmaz. Eyvah demez, daha olsa da ondan sonra kulluğa yönelsem de-mez. Zengin olduktan sonraya bırakmaz kulluğu. Yani hele dükkanı bir ayarlayayım, hele işimi yoluna bir koyayım, şöyle altınları, mark-ları, dolarları hizaya bir getireyim ondan sonra Kur’an ve sünnete sıra gelsin demez o kişi.

Böyle biraz yakın akrabalara din anlatıyordum. Yeri geldi diye az biraz dükkan ve tezgahlarıyla, mali konum ve durumlarıyla, dünyayı kucaklama sevdalarıyla Kur’an ile ilgilerini mukayese ederek anlatma imkânım doğdu. Dedim ki on yıl önceye göre…..

Benden sonra aralarında tartışmışlar. Bu adam bize dükkanlarınızı kapatın diyor diyenler olmuş. Kimileri hayır, ama dükkan lafı bile etmedi, olmaz böyle şey diye savunmaya ve anlamaya çalışmışlar. Üç gün sonra beni buldular. Sen böyle dedin mi dediler. O zaman de-medim ama şimdi diyorum, haydi buyurun kapatın dükkanlarınızı dedim. Tabi şaşırdılar. Yani bir müslüman, müslüman olarak Kur'an sünnet anlatırken müslümanca söz söylüyorsa hiç dükkanınızı kapatın der mi? Hiç olacak şey mi bu? Dercesine yüzüme baktılar. Ben dedim ki, dinleyin, yıllardır Kur'an'ı kapatıp dükkanlarınızı açtınız. Ha ne olacak mevcudu harcayıncaya kadar da Kur'an'ı açıp dükkanı kapatsanız ölür müsünüz? Yanlış mı bu dedim. Ama benim asıl anlattığım o değildi. Benim asıl anlatmaya çalıştığım Kur'an'a zaman ayırın, sünnete zaman ayırın hepsi bu. Eğer gözümüz Kur'an ve sünnete kapalı, Kur'an ve sünnet de gözümüze kapalıysa dükkanlarımız açık olmuş kapalı olmuş ne fark eder de?

8:"Acilet meniyyetuhu"

Bu insan ölüme hazırdır, ölümü kolay olur, ölümü acele olur bu insanın. Bu model insanın, bu gerçek mü'minin ölümü kolay olur.

9: Bir başka özelliği de: "Ve galle türasuhu" Mirası az olur. "Ve gallet bevakiyhi"

Ve arkada ağlayanları da az olur. Ölümle ilgili bu son üç özelliği yeniden bir kere daha söylemeye çalışalım. Demek ki bu model in-san, gıptaya layık insan, onun gibi olunması gereken, örnek alınması gereken bu örnek insan ölüme hazırmış her zaman. Öyle ya, can bir emanettir kendisinde ve ne zaman istenirse hemen vermeye hazır kıl-mış. Ne zaman ve kim istedi, Allah haber mi gönderdi, buyurun, işte canım diyecek kadar hazır. Çünkü her an hesabını ona göre yapıyor.

Bir adama emanet para verseniz daha sonra gerektiğinde alırım senden diye. O da; yok yahu henüz bu adamın parası ona lazım değildir, oğlu yeni askere gidiyor, dükkanı tezgahı yerinde, evi de var, arabasının modelini yeni değiştirdi, en azından bir iki sene buna para lazım olmaz diye birazını eniştesine, birazını bacanağına, birazını komşusuna, birazını kendisine dağıtsa. Siz de aksilik bu ya, bir ay sonra arkadaş lazım oldu, paramı isterim deseniz. Nasıl da çabalar değil mi adam? Hiç de hazır değil çünkü.

Peki ya ikinci bir model olarak örneklesek. Bu adama nasıl olsa hemen para lazım olmaz diye götürüp parayı evinde düzgün bir yere bıraksa. Haydi parayı dediğiniz zaman, eve kadar gitmek zorundadır. Ama öyle değil de verdiğinizi yanında, cebinde taşısa, harcamasa, ezip bozmasa, değiştirip karıştırmasa. Gece mi? Yanında. Gündüz mü? Hep yanında. Ne zaman isterseniz

isteyin ne fark eder? Peki can da böyle değil mi? Aslında isteyen zaten alacağına göre, alabilecek güçte olduğuna göre, biz de hemen onu hazır etmeli değil miyiz? Ölüm mü? Ne zaman gelirse gelsin ne fark eder?

Böyle demek zorunda idik, ama bizim daha yapacak çok işlerimiz var. Bizim daha çok hesaplarımız var. Bizim daha yapacağımız tevbelerimiz, istiğfarlarımız varsa. Efendim, daha biz tevbe edemedik, istiğfar edemedik. Biz istiğfar edecektik zamanını yakalayamadık, tev-be edecektik gününü bulamadık. Biz pişman olacaktık, bizim daha hesabımız vardı. Henüz oğlumuzu everemedik, kızımızı çıkaramadık, dükkanın ikincisini, tezgahın üçüncüsünü açamamıştık. Hesaplarımız, plan ve projelerimiz vardı. Biz onları yaptıktan sonra ölecektik. Yaşımız daha kırktı, elliydi, gençtik daha. Biz daha Kur'an sünnet tanıyacaksak, devlet kuracak, cihad edecektik diye bizim hep böyle beklentilerimiz, plan ve programlarımız vardı diyerek ölümsüz bir hayatın adamı olmuşsak elbette ölüm zor olacaktır değil mi? Melekler gelmiş verin canınızı deyince ne yapabiliriz? Dikkat eder misiniz, sanki sadece müslümanlar için değil, kâfir dünya için bile ölümü istemeyen bir halimiz var bizim. Sanki hiç ölmeyecek o insanlar. Sanki o zalimler, o azgınlar hiç ölmeyecekler.

Ama gerçek mü'min ölüme hazırdır. Tere yağdan kıl çeker gibi. Çünkü hazırlıklı buna, rahat ve huzur içinde.

Böyle ölmüş bir insanın mirası az olur. Haydi bakılım, taşınmak zorundasın, bu evi, bu hayatı, bu eşyaları terk etmek zorundasın, bu evi, bu dükkanı bu tezgahı bırakmak zorundasın deseler, haydi bakalım yükle bunları deseler nesi var adamın? Bir valiz, belki bir yatak, bir yastıkla öğretmen olarak gittiği bölgeden iki sene sonra dö-nerken, ya da bir başka yere nakledildiğinde bir kamyon eşyayla gidenlerin kulakları çınlasın.

"Ve galle türasuhu"

Mirası da az olurmuş o kişinin. Bakın, ne kadar da gerçekçi ifadeler. Mirası hiç olmazmış değil. Hiçbir şeyi olmasın değil. Mümkünse gittiğim evlerde mutfağa bakmayı severim, tabi izin alarak. Do-lap filan varsa yiyecek konulan onları açar bakarım. Çünkü öyle garip, öyle acayip dolaplar görmüşüm ki, yiyecekler neredeyse yere dökülüyordu, o kadar doldurmuşlardı onu. Ama bir de bir başka ev gördüm ki, iki çocuklu bir ailenin mutfağıydı bu, üç tane soğan, beş tane patates. Bir tabakta en fazla altı, haydi yedi olsun zeytin var, iki tane yarım kiloluk paket makarna, çaydanlık ve çay bardakları. İki kişi, iki de çocukları dört kişilik bir ailenin mutfağında gördüğüm manzara bu. Peki bu adamlar ölünce miras olarak ne bırakacaklardır?

"Ve gallet bevakıyhi"

Bir de ölünce ağlayanları az olurmuş bu kişilerin. Ağlayanlar.. Tabi önce bu insan ölünce ağlanmayacağını anlattığı içindir her halde. Değilse, oh ne hoş ne âlâ, üzülmeyelim, kurtulduk elhamdü lillah manasına değildir. En'âm sûresindeki bir âyetle; zalim, hain, din düşmanı bir adam ölünce "Fe gutıa dabiru'l gavmilleziyne zalemu vel hamdü lillahi Rabbi'l âlemin" denirdi ya. Yani oh kurtulduk manasına bir ölümle ölmez bu insan. Ya ne? Ağlanmaması gerektiğini anlatmıştır çevresindekilere. Ha, sesli ağlanmaz. Feryad ü figanla ağlanmaz. Ağladığını ifade ederek gösteriş için ağlanmaz. Resûlullah Efendimizin hadisiyle tekrar edelim; "Göz yaş döker, kalp hüzünlenir, ama biz doğruyu söyleriz" diyordu peygamberimiz. Oğlu İbrahim'in vefatında da öyleydi, torununda da öyle. Evet öyle ağlanır ama üç gün ağlanır. Hayatın boşluğunu anlatan bir ağlamayla ağlanır.

Ama size farklı bir ağlama örneği sunalım: Hz. Ayşe annemiz Mekke'nin fethinden sonra fetihten hemen sonra Kâbe'yi tavaf edenlerdendir. Bakar ki sahabeden Hansa adında bir kadın Kâbe'yi tavaf ederken öyle ağlıyor öyle ağlıyor ki, neredeyse kendisini bitirecek. Bütün benliğini sanki yaş haline getirip eritecek. Varıyor yanına, hayrola diyor, nedir seni bu kadar ağlatan? Kadın biraz kendine gelip di-yor ki; kardeşim Sahr için ağlıyorum, öldü ya. Hz. Ayşe der ki; iyi ama ölen birisi için bu kadar ağlanmaz ki? Evet üzülür insan ama bir insanın arkasından bu kadar göz yaşı dökülür mü? Derken hatırlar ve şu-nu ilave eder; hem senin kardeşin Sahr zaten kâfir olarak ölmedi mi? Hansa ser ki; işte ben de onun için ağlıyorum ya. Müslüman olarak ölmüş olsaydı niye ağlayacaktım? Gitti, boşa gitti, ebedi cehenneme gitti, işte onun için ağlıyorum ya diyor. Gerçek mü'min vefat e-dince, insanlar onun her şeye rağmen Allah için cennete gidişinin şahitleri olacaklar ve öyle bitti diye, yok oldu diye, cenneti kaybetti diye ağlamayacaklardır. Evet öyle ağlamayacaklarıdır tabii.

Evet, biraz uzattık. Hadisi okuyunca, arkadaşımız da o soruyu sorunca mecburen bu kadar söz ettik.

Âlim ve cahil olunca mesele biraz zor anlaşılıyor gibi. Halbuki bunun ikisi de imtihan sorusu. Yani birinin diğerine bir üstünlüğü yoktur. Allah onu ilmiyle imtihan ediyor, ötekini de o haliyle. Meselâ parayla imtihan konusu çok iyi anlaşılır. Farz edin ki birisinin parası var, zengin, ötekisi de onun fabrikasında işçi. Şimdi hangisi üstün bunların? Parayla imtihan olan mı üstün? Yoksa parasızlıkla imtihan olan mı? Hayır ne o üstün olduğu için bol para verilendir, ne de berikisi alçak olduğu için parasız imtihan olunandır. Allah onu öyle imtihan ediyor, berikini de öyle imtihan ediyor. Kimin üstün kimin alçak olduğu yarın belli olacak.

Öyleyse, mümkünse insanlardan hiçbir hediye almamaya çalışacağız. Eğer insanlarla ilişkimiz Kur'an alışverişine, din eğitimine da-yanıyorsa, onlardan toplu iğne dahi kabul etmemeye çalışacağız madde planında. Ayağa kalkmak değil, göz ucuyla bakmak kadar bile iltifat beklemeyeceğiz mânâ planında. Çünkü insanlar bunu ceza ve şükür olarak yapıyorlar.

Ama birileriyle ilişkimiz sadece tebliğ ilişkisine, Kur'an sünnet alışveriş ilişkisine değil de başka ilişkilere dayanıyorsa, meselâ akrabalıktan, arkadaşlıktan, ortaklıktan dolayı tanıştıklarımızdan yiyebiliriz, alabiliriz. Bu öncekisinden ayrıdır.

(Hediyeleşmek ile alâkalı bir soru soruldu.) Bu konuyla alâkalı bir rivayet nakledeyim ve üzerinde birkaç söz edeyim inşallah.

Buhâri'den bir hadis. Ayşe bin Talha anlatıyor. "Ben Ayşe'nin himayesinde iken her beldeden onun yanına insanlar geliyordu. Ben şöyle dedim: Özellikle yaşlılar benim Ayşe'nin yanındaki konumumdan dolayı bana geliyorlar. Gençlerse beni kardeş kabul ediyorlar ve bana hediyeler veriyorlardı. Aynı zamanda çeşitli beldelerden bana mektup yazıyorlar. Ben de Hz Ayşe'ye şöyle dedim: Ey teyze, bu falancanın mektubu ve hediyesidir. Bunun üzerine Hz Ayşe bana; Ey kı-zım o mektuplara cevap ver ve hediyesinin karşılığını gönder, eğer sen gönderecek bir şey bulamazsan ben sana vereyim de sen veriver" diyordu.

Bu hadisten öğreniyoruz ki hediyeye hediye ile karşılık verilmelidir. Onun için İslâm'da sünnet olan hediyeleşmedir. Özellikle bugün müslümanlar birine hediye verebilecek durumda iseler, karşılarındakinin de hediyeye karşılık verip veremeyeceğini iyi düşünmeleri gerekir. Meselâ ben bana gelen her bir hediyenin karşılığını verip ve-remeyeceğimi düşünmek zorundayım. Peki o zaman ben karşımdakine hediye yağdırırken acaba onun da bunun karşılığını verip veremeyeceğini düşünmeli değil miyim? Çünkü bana verilecek her bir hediyeye ben de hediye ile cevap vermeliyim. Bugünün insanları onlar bana mal mülk olarak hediye versinler, ben de onlara âyet ve hadis olarak vereyim istiyorlar. Nasıl bir taksimdir bu? Bunu kurt baba bile yapmaz. Ben eğer âyet ve hadis biliyorsam, bunlara sahipsem karşımdakiler neden sahip değiller bunlara? Eğer karşımdaki bana bir âyet, bir hadis hediye ediyorsa, ben de ona bir âyet, bir hadis ikram edeyim, haydi ikiye çıkarayım. Elbette bu benim görevim olsun. Ama o bal baklava getirsin, ben sadece Kur'an anlatayım, sünnet öğreteyim, böyle bir hediyeleşme olmaz değil mi? Yâni benim imtihan konumumdan dolayı, imtihan sorumluluğum olarak âyet ve hadis bilmem konumumdan dolayı insanların bana hediye getirmelerinin ne anlamı var? Ben bunu zaten bilmek zorundayım. Kulluğum gereği za-ten insanlara anlatmak zorundayım. Yâni ey müslümanlar hoca bildiğiniz insanları hediyelere boğup şahsiyetlerini

öldürmeye çalışacağınıza onların şahsiyetleri gelişmiş daha bir huzur ortamında yaşamalarına imkân hazırlasanız olmaz mı? Diyesim geliyor.

Evet, hediyeye karşı gelmek İslâm'a karşı gelmek anlamınadır. Ben de bana yapılacak hediyelere bu manada karşı gelmemem gerekiyor. Fakat ne dersiniz, insanlar sadece benim konumumdan, benim durumumdan dolayı hediye vermeye çalışıyorlarsa ve ben de bu hediyelere karşılık verebilecek durumda da değilsem, bu beni zor durumda bırakacak değil midir? Dahası bir de hediyeler karşıdakinin dünyasını bozucu nitelikte olunca daha bir yanlışa götürüyor insanı. Meselâ babadan yetim kalmış birkaç çocuğun evine konu, komşu, tanıdık, bildik, akraba, eş, dost kim varsa hediye götürüyorsa, o çocukların başkalarına göre birden fazla pantolonlarının olmadığı bir dö-nemde daha çok pantolonları, daha çok gömlekleri, daha çok oyuncakları, daha çok imkânları olduğu bir ortamda çocukların şımarma ihtimalini kim önleyebilecektir? Yâni o çocukların eğitiminden kim sorumlu olacak? İnsanların akıllarına bile gelmiyorsa bu hediyelerin önüne geçmek gerekmez mi? Ya da herkes kendi çocuğunda görmek istediği hayat programını o yetim çocukta da görmek istiyorsa, ama o yetimin velisi durumunda bulunanlar o hediye getirenlerin hediye standartlarını, ya da yaşam standartlarını kendi çocuklarında görmek istemiyorlar, ya da isteseler bile onu yakalayabilecek güçleri yoksa o hediyeyi geri çevirme hakları yok mu dersiniz?

Evet, hediyeleşmek gerekir, ama bir birlerine yük olmak şeklinde değil, birbirlerini ezmek şeklinde değil. Bir de mektuplara cevap vermek gerekiyor. Bu da tıpkı selâma cevap gibidir. İnsanlar birbirlerini mektupla arayabiliyorlarsa bazen, iki satır da olsa cevap yazılmalı ve selâmlar da iade edilmelidir.

Evet, o hediyeleşmek başkadır. Ama kendilerine din anlattığımız insanlardan tebliğimize karşılık asla bir hediye almamaya çalışacağız. Peki niye böyle yapacağız? Niye böyle davranırmış müminler? Çünkü bakın diyorlar ki o cennetlikler:

Diyorlar ki, çünkü biz Rabbimizden korkarız, bir suratsız kara günden! Suratsız kara bir günün şerrinden Rabbimize sığınırız diye durumlarını beyan ediyorlar. ~®I<¬I«O²W«5 _®,YA«2 _®8²Y«< Suratsız kara bir gün demektir. Çünkü o günde yüzler asılır, pusarır, doşşarıp kalır. Bir gün değil tabi bu, bir dönem demektir.

Alnın ortasından, perçeminden tutulan bir günmüş o gün. ~®I<¬I«O²W«5 uzun anlamına da gelir. Şiddeti belâsı çok büyük, çok uzun bir gün. Yüzler o günün şerrinden dolayı abus olur, abes olur. Bir de _®,YA«2 dudaklarla ~®I<¬I«O²W«5 ise alın ve yanaklarla o günün şiddetinden dolayı yüzün değişmesi anlamına geliyor. Denenmiş, görülmüş bir şey değil ki, sadece

denilen kadarını anlıyoruz ve inanıyoruz. İşte böyle insanı insanlıktan çıkaran bir günde Rabbimizin bize azap etmesinden korkuyoruz! diyorlar. Demek ki dünyada insanlardan elde edilecek minnacık tebessümler, ilgiler, minnacık menfaatler sebebiyle insan kendini böyle insanlıktan çıkaracak cehenneme atıvermemeli imiş, bunu anlatıyor âyet.

Yani niye insanlardan ceza ve şükür beklemeyecekmişiz? Niye böyle davranacakmışız? Çünkü bir gün var ki abus ve kamtarır. Bir gün gelecek ki o günde yüzler perişan, insanlar perişandır Allah korusun.
11. "Allah da onları bu yüzden o günün fenalığından korur; onların yüzüne parlaklık ve neşe verir."

Allah da böyle davranan insanları, mü'minleri böyle bir günün şerrinden korumuş ve onları aydınlık, parıltılı bir sevinçle karşılamıştır. Yani kıyamet gününün zorlukları ve korkuları sadece kâfirler ve suçlular için olacaktır, mü'minler ise o gün her türlü zahmetten korunacaklardır. Enbiyâ'da anlatıldığı veçhile: Onlara o korkunç saat, kıyametin kopuşu bile hiç etki etmeyecek, üzmeyecektir onları.

Nazra, yüzde olan bir sevinçtir. Sürûr da, kalpte olan bir sevinçtir. Veya nazra, tertemiz olmak, güzel olmak, nîmet sahibi olmaktır .

Kur'an-ı Kerîm'de âhirete ilişkin verilen haberlerde böyle bir hikmet sezinliyoruz. Cenâb-ı Hak yarın bak başınıza bunlar gelecek! Şöyle şöyle kötülükler, böyle böyle iyiliklerle karşı karşıya geleceksiniz! diye anlatırken, acaba bunları bugüne niye hikaye ediyor? diye düşünüyoruz. Cenâb-ı Hak aslında rahmetinin eseri olarak bizi yarına hazırlıyor. Bak bunlar kesinlikle olacak! Gözünüzle görmüş gibi inanın! Gözünüzden daha kesin bilin! diyor. Çünkü biz gözümüzle gör-müyor, bunları imanımızla biliyoruz. Gözünüzle gördüğünüzden, yani ayn'el yakıyn bildiğinizden daha iyi bilin ki bunlar kesin ortaya çıkacaktır! Öyleyse sizler bugünden ona göre hazır olun! Hazırlıklı olun! diye bunları anlatıyor Allah.

Sanki bak bu yoldan gidiyorsunuz. İlerde yol ikiye ayrılacak, aman soldan gitme! Sağ yolu takip et! İleride bir iniş gelecek, sonra bir köprüden geçeceksin, sonra bir ağaç bölgesi gelecek, bir çalılığın içinden geçeceksin, sakın oralarda durma! filân deniliyor ya, işte bunu diyen yolu tam tanıyan biri, sonu bilen biri, güçlü biri, bilgin biri, Rabb biri ve İlâh biriyse o zaman onu mutlaka baştan dinlemek gerekecektir, eğer biz o yolu yürümek zorundaysak. Başka çare de yok o yolu yürüyeceğiz. Sonra:

12. "Sabırlarının karşılığı, cennet ve oradaki ipeklerdir."

Onların sabırlarına mukabil onlara bir cennet ve de harîr verilecek. Cennet ve Harîr konusunda şunları söyleyelim:

Cennet; orada oturacaklar, sükûnet bulacaklar anlamına. Veya cennet me'vâdır, yani sığınak ve barınak anlamına gelir. Onlar orada ateşten sığınacaklar ve azaptan korunacaklar. Veya cennet bizzat bizim bildiğimiz, bağ bahçelik bir yerdir. O zaman orada oturacakları, sükûnet bulacakları bir cennet vardır onlar için.

Harîr ise ya şu bildiğimiz ipek demektir ki onu giyecekler, veya cennetteki ebedî yaşamın adıdır. Yani cennet kuşanacaklar, cenneti kuşanacaklar veya ebedî bir hayatı giyecekler üzerlerine. Hani vakti kuşanmak filân deniliyordu ya. İşte onlar orada cennetteki ebedî ve sermedî bir hayatı, mutluluğu kuşanacaklar.

Sabırlarından ötürü, sabırlarına mukabil verilecekmiş bütün bunlar onlara. Hangi konudaki sabırları? Allah'a itaate, nezirlerini ifaya, Allah'a isyandan kaçınmaya, şeytanın iğvalarına, nefsin arzularına, düşmanın güçlülüğüne, dostların azlığına, imtihan sorularına karşı sabırlarına mukabil Allah onlara cennet ve harir verecektir. Demek ki tüm bunlara ulaşmanın yolu sabırdan geçmektedir. Sabır gerçekten çok önemlidir. Sabır, direnç demektir. Dayanmak demektir. Sabır her şeye rağmen ve her şart altında Allah'a kulluktan vazgeçmemek demektir. Sabır, Allah'ın yardımının kaynağıdır. Öyleyse bizler de sabredeceğiz ve neticede Rabbimizin bu sabrımıza karşılık bizim için hazırladığı mükafatlara ulaşacağız inşallah. Başka ne verecek Allah onlara?

13. "Orada tahtlara yaslanırlar; orada yakıcı sıcak ve dondurucu soğuk görmezler."

Mü'minler orada koltuklarına yaslanacaklar. cennete mü'min-lerin vasfı bu. Mutaffifîn sûresi de ısrarla anlatır bunu, Yâsîn süresi de anlatır. Koltuklarının üzerlerine oturmuş nîmet, rahat ve huzur, gamdan, tasadan uzak olarak etraflarını seyredecekler. Ya da kâfirlerin azap içindeki durumlarını seyredecekler. Koltuklara orada oturulur zaten. Ama bakıyoruz insanlar koltuklara, makamlara burada oturma kavgası veriyorlar. Şu anda Müslümanların evlerindeki koltuklar dünkü kralların, sultanların bile oturamadıkları, sahip olamadıkları cinsten koltuklardır. Resmî dairelerdeki müdürlerin, genel müdürlerin oturdukları koltuklara oturamadıklarının acısını çıkarmak üzere müslümanlar evlerini ya da bürolarını onlarınkinden daha lüks koltuklarla doldurmaktadırlar.

Bu tür koltuklarla dünya nîmetlerini tatmayı hedef bilenler, dünyada planlarını buna göre yapanlar acaba öbür taraftaki koltuklardan mahrum edilecekler desek yanlış mı olur? Dünya nîmetlerinin peşinde koşanlar, meselâ soğuk suyun peşinde koşanlar, hanım bir gün buzdolabına soğuk su koymadı diye kavga edenler, acaba bunu hedef yaptı diye yarın ondan mahrum olmayacaklar mı? Veya dünya-da Allah'ın yasağını çiğneyerek bir bardak şarap içen kişi yarın oradaki şaraplardan mahrum olmayacak mı? Çünkü kitabımızın başka yerlerinde kimilerinin tüm mükafatlarını dünyada yiyip bitirdikleri anlatılır Allah korusun.

Bakıyoruz günümüz Müslümanları hep cenneti dünyaya taşıma, dünyayı cennetleştirme, ya da cennetliklerini dünyada yiyip bitirme kavgası veriyorlar. Meselâ duyuyorlar ki cennette pınarlar var, kap kacaklar var, odalar var, hücreler var, çadırlar var, döşemeler var, se-dirler, koltuklar, kanepeler var. Bunu duyar duymaz bugünün insanları cenneti dünyaya taşıma adına aynen bunları dünyada kurmaya, bulmaya çalışıyorlar. Yani evlerinde, çarşılarında, dükkanlarında aynen cennet modelini görmeye çalışıyorlar. Cenneti dünyaya taşımaya çalışıyorlar. Ğaşiye'de bunu çok açık görüyoruz: Bir pınar başı, mutena bir semt, razı olunmuş bir yatırım, lağv yok, lâğıye yok, gürültü yok, ses yok, trafik yok, karmaşa yok sakin bir semttir o cennet deniyor. Bunu duyan müslümanlar da böyle gürültüsüz, sessiz, sakin semtlere yatırım yapıp villalar oturtmaya çalışıyorlar.

Veya meselâ Kur'an'da cennetteki evin barkın tanımı yapılıyor. İç içe, üst üste odalardan söz ediliyor. Bunu duyan insanlar hemen trıpleks, dubleks evler yapmaya çalışıyorlar. Sanki cenneti dünyaya taşımaya çalışıyorlar.

Bu koltuk işi de böyle sanki, duyuyorlar Cennette koltuklar var-mış diye, ve hemen arkasından dünyada koltuk savaşına giriyorlar. Yıllardır tarihte koltuk kavgaları olur, sanki bundanmış gibi geliyor bana. Adam dünyasını cennet yapacaktı ya, işte cennetini koltukla te-messül ettiriyor yani.

Hani cahiliye döneminde putlar konurmuş evlerin çeşitli yerlerine de günde bir kaç kez temizleyip, silip süpürürlermiş. Ya şöyle bir tehdit var da yarın o bize gelirse: Dünyada, dünya içkilerinden tadanlara âhiret içkileri haram edilecek! Dünyada harama uçkur çözenlere cennet hûrileri yasaklanacak! Ya da dünyada cenneti dünyaya taşıma adına koltuk kanepe heveslilerine cennetteki koltuklar haram edilecek! denirse hâlimiz nice olur, diye düşünüyorum. Hele bir de öteki koltuklara taşarsak mesele hepten işin içinden çıkılmaz bir karmaşaya dönecektir. Meselâ müdür koltukları, amir koltukları, koltuk savaşçıları, koltuk değneği olma sevdalıları, birilerinin koltuğunun altına gir-me yarışçıları her halde bu koltuklardan mahrum edilecekler anlıyo-ruz.

Evet o mü'minler cennette koltuklarına oturacaklar ve:

Orada, o cennette ne şems var, ne de zemherîr var. Şems de, zemherîr de yoktur orada. Yani orada öyle bir aydınlanma, öyle bir aydınlatma var ki güneşe bile ihtiyaç yok, güneşe bile gerek yok anlamına geliyor. Orada şems yok. Anlaşılan o ki orada mü'minler güneş görmeyecekler. Güneşin ışınlarından yorulmayacaklar, etkilenmeyecekler. Çünkü orada onlar için farklı bir aydınlatma var. Zaten kıyametle güneşin defteri dürülmüştü ya. Artık yok güneş. Güneş yok, ışığı yok, harareti yok ve eziyeti yok anlamına gelir bu.

Deniyordu ya. Rabbinin nûruyla aydınlanacak deniyordu ya. İşte orada artık aydınlanmak için güneşe de gerek kalmayacak. Çünkü güneşin ışınları insanı yormaktadır. Onun içindir ki geceyi sizin için dinlence kıldık diyor Rabbimiz. Gündüzün güneşin ışınlarıyla yorulmuş olan insan vücudunun dinlenmesi için geceyi örtü yapmıştır Rab-bimiz. İşte burada da anlatıldığına göre cennette aydınlanma güneşle olmayacak. Rabbimiz o ortamda, cennet ortamında kullarını güneşle yormayacak ta bizzat kendi nûruyla aydınlanmayı gerçekleştirecek. Artık Rabbimizin nûruyla nasıl hoş bir aydınlanma olacak bunu bugünden anlamak mümkün değildir. Ne hoş bir aydınlanma olduğunu yarın görecek ve bileceğiz inşallah.

Zemherîr; kelimesi ise çok soğuk, gerçekten soğuk anlamına, veya azapta bir çeşit anlamına gelir. Bir de bu kelime kamer (ay) anlamına gelir. Öyleyse anlıyoruz ki orada ne ay, ne de güneş olacak. Güneş de, ay da olmayacak orada. Devamlı bir aydınlıkta olacaklar, ama ne gündüz güneş, ne de gece ay olmayacak cennette. Gerçekten müthiş bir manzara. Devamlı bir aydınlık, rahatsız etmeyen, eziyet vermeyen bir aydınlık olacak. Yani ne biten bir gündüz, ne başlayan bir gece olmayacak, işte öyle bir aydınlık olacak orada. Tabi şems güneş, zemherîr de ay olunca, o zaman orada dünya hayatı olmayacak da diyebiliriz. Şu dünyadaki biçim, dünyadaki tip bir hayat da olmayacak. Yine orada:

14. "Meyve ağaçlarının gölgeleri üzerlerine sarkmış ve onların koparılması kolaylaştırılmıştır."

Cenâb-ı Hak cenneti tanıtmaya devam ediyor. Cennetteki nîmetleri tanıyoruz. Orada o bahtiyar mü'minlerin üzerlerine o cennet gölgeleri sarkmış ve devşirimleri mebzul mebzul önlerine konmuştur. Yani cennet gölgelerinin sarkması, hani bir sonraki sûre cehennemdeki gölgeyi anlatırken üç boyutlu, üç kancalı bir gölgeden söz ediyordu. Öyle korkunç bir azap ki, gölge üç boyutlu.

Üç taraftan gelen bir gölge ki, alevi engellemeyen, azabı engellemeyen, insanı gölgelemeyen, aksine azabı artırıcı bir gölge olarak anlatılıyordu cehennemde.

Ama bakın burada ise çok rahat, onların üzerine bir cennet gölgesi, tam istenen bir gölge var. İstenilen biçimde sarkmış, ihtiyaca cevap verecek özellikte uzatılmış bir gölge. Uzakta değil, yaklaştırılmış, dünüv kazandırılmış, böyle insanla sanki iç içe olmuş, insanın içine nüfuz etmiş bir gölge. Dünyada bile gölgenin rahatını biliyoruz. Hani Rasulullah bir gün:

"İstifade ettiğiniz tüm nîmetlerden hesaba çekileceksiniz!"

buyurunca, Sahâbeden biri, üzerinde sadece göbeğine kadar avret yerlerini örten bir peştamaldan başka malının olmadığını, ondan da hesaba çekilip çekilmeyeceğini sormuştu da, Allah'ın Resûlü: "Evet, sen de hesaba çekileceksin, çünkü gölge ve soğuk su" buyurmuştu. Eğer şu anda Rabbimin soğuk sularından ve gölge nimetinden istifade ediyorsan, bilesin ki bunlardan hesaba çekileceksin. Gölge büyük bir nîmettir gerçekten. Yaz gününü düşünelim, sıcak iklimleri düşünelim, Mekke'yi, Medine'yi düşünelim, gölgenin ne anlama gel-diğini o zaman anlayacağız. Ortalığın sıcaklar tarafından kasıp kavrulduğu boğucu bir ortamda bir bulut gölgesi, bir ağaç gölgesi, bir ev, bir çadır gölgesi ne büyük bir nîmettir değil mi? Cehennem ortamının yanında cennet ortamıdır âdeta gölge. Evet orada gölgeler var. Başka?

Sanki böyle dökme meyveler var orada onlar için. Hani zibil gibi diyoruz ya, işte böyle mebzul, her tarafa yayılmış, istediğin kadar. Hemen koparılmaya hazır, devşirilmeye hazır, istediğin zaman alıvereceğin, koparıvereceğin özellikte meyveler. Hani birisinin bahçesine gidiyorsunuz. Adam diyor ki, "kardeş, kirazlar olmadı, yirmi gün sonra gel." Yirmi gün bekleyeceğiz. Ama orada öyle değil, el atınca hemen devşirilmeye hazır meyveler. Bir de bunun manası ellere uzak olmayacak ve dikeni olmayacak, insana zahmet vermeyecek anlamına ge-liyor. Bir de kişi ayaktaysa uzayacak, yükselecek, oturunca da onun hizasına inecek anlamına geliyor.

16-17. "Billurları gümüş gibi parlaktır, onları ölçüp ölçüp dağıtırlar. Çevrelerinde gümüş kaplar ve billur kaseler dolaştırılır."

Hem dolaşılır üzerlerine gümüşten kaplar ve küplerle ki billurlar, gümüşten billurları onlar türlü türlü biçime koymuşlar. Onlara sunulmak için tavaf ettirilir. Onların cennetteki hizmetçileri ellerindeki altın ve gümüş kadehler içinde şaraplar olduğu halde onlar için hizmet adına etraflarında tavaf ettirilir. Onların emirlerine âmâde, tüm arzularını yerine getirecek hizmetçileri vardır orada ve her şey vardır onlar için.

Tavaf böyle dolaşıvermek, dolanıvermek demektir. Resul-i Ek-rem'e kedi sorulur. Yediği içtiği konusunda, artığının temiz olup olmadığı konusunda kediyi sorarlar da Rasulullah ona Tavvâfe tabirini kul-lanır. Yâni böyle çevrede ayak altında gezip dolaşan anlamına Tavâ-fe der. Bir de Tavaf hemen hazır bulunan anlamına da gelir. Haccdaki tavaf gibi, yani Allah'ın beytinin çevresinde dolaşıvermek gibi. Leb-beyk deyiverecek halde olmak. Buyur efendim! Bir arzunuz mu var! Bir emriniz mi var!

Sanki köle var, efendinin evinin yakınında, kapısının eşiğinde bekler. Hademelere falan da öyle yaptırıyorlar ya şimdi. Zile basınca, bağırınca, eskiden ellerini vuruyorlarmış, çağırınca hemen: Lebbeyk! Buyurun efendim! Emredersiniz efendim! deyiversin diye onu hazır bekletirler ya, işte orda da tavaf bu anlama geliyor. Orada dolaşıvermek, Allah'ın istediği yerde dolaşıvermek, Allah'ın emrine hazır duruvermek, Allah'ın diyeceklerine Lebbeyk deyivermek anlamınaydı ya, burada da öyle yanı başlarında tavaf eden hizmetçileri var mü'minle-rin.

Gümüşten, üstelik camdan kaplarla. Hem gümüş, hem cam, garip bir şey tabi. Böyle sırçadan cam gibi gümüşler diye de şerh etmişler. Veya gümüş gibi camlar, sırçalar demişler. Yeryüzü toprağı sırça olur, cennet toprağı da gümüş olur. İşte böyle bir karışım.

Burada hizmetçilerin nasıl bir emre âmâde oldukları anlatılıyor. Öyleyse cenneti hizmetçileri sebebiyle kaybeden insanlara yuh olsun! diyorum. Yani ikramlarını başa kakma, baş kakıncı yapma sebebiyle cenneti kaybedenlere, kadınları sebebiyle cenneti kaybedenlere, çocukları, mahiyetindeki hizmetçileri sebebiyle cenneti kaybedenler, hiz-metçisine zulüm ettiği için, hizmetçisine zemin hazırlamadığı için, hiz-metçisini insan görmediği, onları hayvan gördüğü, kadir kıymet bilmediği için cenneti kaybedenlere yuh olsun! Halbuki nice hizmetçiler onu bekliyorlardı cennette. Yuh olsun ki orayı onlar yüzünden kaybettiler onlar.

Sonra öyle güzel billurlar, kaplar, camlar, kadehler sunulacak ki orada onlara:

Onu hoş ölçecekler, kendilerine göre ölçecekler, ölçtüklerine göre gelecek. Nasıl isterse öyle sunulacak, kalbinden ne kadar geçiyorsa o kadar sunulacak, ne tür bir şey istemişlerse o verilecek onlara. O kadar güzel bir ölçüş ki kişiye göre, ellerine göre, alacaklarına göre ölçecekler. Yani böyle kocaman bir ton değil, küçücük değil, up uzun değil, kısa değil, yusyuvarlak değil, ya ne? Tam sana göre, orada seni rahat ettirici biçimde sunulacak. Şimdi tütün tablasının camdan kesmesi olacakmış diye çırpınıyorlar değil mi adamlar?

17-18. “Orada, zencefil karışık bir tasla içirilirler. O pınara “Selsebil”, (tatlı su) denir.”

Ve orada bir kadeh sunulur ki katkısı olmuştur Zencebil. Buradaki Zencebil, Ebrâr müminlerin içeceği bir pınardır. Veya kâfur soğukluğunda, zencebil tadında, misk kokusunda bir cennet şarabıdır denmiş. Yani böyle övmek için sanki ne desen caiz gibi gelecek. içki, içki, içki üstüne içki. Bir pınar ki adına Selsebil denilir. Orada mü’min-lerin meclisleri, oturakları, evleri ve odaları yollarında akar durur bir pınardır. Mü’minlerin oturdukları yerlerde, içki âlemlerinde, sohbet meclislerinde, gittikleri yerlerde, dolaştıkları yerlerde akar dururmuş.

Selsebîl cennetteki bir pınarın adı. Kur'an-ı Kerim'de sadece bir defa ve işte burada zikredilmektedir: "Cennette samimi mü'minlere "zencefil" katılmış kadehler sunulur, o cennette "selsebil" denilen bir kaynaktır”

Hadislerde ise, cennetteki selsebil pınarı Rasûlullah (s.a.s)'in Abdurrahman b. Avf ile ilgili bir duasında geçmektedir: "... Allah'ım, Abdurrahman b. Avf)'ı cennetteki "selsebilden" içir"
(Ahmed b. Hanbel, VI, 299, 302).

Gramer alimlerinden bazıları, kelimenin s.b.l. kökünden türetil-miş olduğunu söylerken bazıları da beş harfli bir kökten türetilmiş ol-duğunu ifade etmektedirler. Buna göre müennes kalıbı hariç bu kök-ten türetilen tek kelimenin "selsebil" olduğu sonucuna varmışlardır. ibnul-Esîr, Abdurrahman b. Avf hakkındaki hadisin; "... Cennet selse-linden içir" şeklindeki rivâyette selsel'in "soğuk su" olduğunu; "Cen-netteki selsebilden içir" şeklindeki rivâyette de kastedilenin bir pınar olduğunu kaydetmektedir
(En-Nihaye fî Ğaribil-Hadis, Beyrut 1979, II, 389)

Mücahid, selsebilin cennette bir pınarın adı olduğunu, akışının düzgün ve kuvvetli olmasından dolayı bu adı aldığını söylemektedir.
Bazı müfessirlerin selsebil'i pınar adı olarak tefsir etmelerinin yanında diğer bazıları da bunun pınar'ın adı değil, sıfatı olduğunu söylemiş-lerdir. Bu görüşü savunanlar söyle demektedirler: "Selsebil'i, pınarın adı olarak zikretmekteler ve yine onu, kesintisiz ve lezzetli akan su-yun sıfatı olarak belirtmektedirler. Onun bir pınar olduğu tam olarak kabul edilseydi, çoklarının onun akışını tarifine katmamaları gerekirdi. Ancak selsebilin akışını söz konusu etmeyen yoktur".

Allah Teâlâ, iman edip salih amel işleyen ve her türlü zorluğa göğüs gererek dinlerinde sebat eden kimseler için vaat etmiş olduğu cennetteki nimetleri değişik sûrelerde çarpıcı bir şekilde tarif ederek geçici dünya nimetlerine karşı kıyaslanamaz üstünlüklerini ortaya koymaktadır.

Şimdi bu kadar güzelleştirilsin cennet müminlere, bu kadar süslensin, ondan sonra da onlar dünyayı güzelleştirmek için Âd'ı ve Semûd'u örnek alsınlar ve tıpkı onlar gibi dünyayı kıble edinip imar etmeye çalışsınlar. Dünya hatırına cenneti gündemlerinden çıkarsınlar, dünyayı kıble edinsinler. Böyle bir cenneti dünyanın basit zevklerine satsınlar. Gerçekten akıl kârı değil.

Selsebilin saptırılmış bir yorumu var tasavvufta. Diyorlar ki işte birden geldik, yine bire döneceğiz. Vahdette teklik, vücutta teklik anlayışıdır ki İslâm onu reddeder.

19-20. "Yanlarında ölümsüz gençler dolaşır; onları gördüğünde saçılmış birer inci sanırsın. Oranın neresine baksan, nîmet ve büyük bir saltanat görürsün."

O mü'minlerin etrafında Vildanlar böyle pervane gibi dolanırlar. Ama Muhalledûndur bunlar. Yani ölmezler, ihtiyarlamazlar, hep çocuk kalırlar, hep genç ve tomurcuk kalırlar. Bunlara ğılman da denilmiş.

Sen onları bir görsen, zannedersin ki, böyle etrafa dağıtılmış, çevreye yayılmış inciler gibi. Biz dişi ancak inciye benzetebiliyoruz, bir de insanın bizzat kendisi inci gibi olunca, eh artık varın güzelliğini siz düşünün. Sonra bir de cennetteki hizmetçiler böyle olunca sen var düşün hizmet edilenler nasıl akacak? Evet hizmetçiler böyle, hizmet ortamı böyle, cennet böyle. Sen bir de oraya lâyık olanların güzelliğini bir düşün.

Baktığın zaman orada, her nereye baksan bir nîmet ve pek büyük bir mülk görürsün. Yani gözün alabildiğine güzellik, ulaşabildiğine güzellik. Gözün görebildiğine, ulaşabildiğine güzellik, baştan so-na bir güzellik ve nîmet var. Her şeyi nîmet cennetin. Oturma biçimimiz nîmet, ruh dünyamız, fikir dünyamız, birbirlerimizle beraberliğimiz, yemememiz, içmemiz, konumumuz, mekânımız, zamanımız, ebedîyetimiz, hizmetçilerimiz hepsi ayrı bir nîmet. Ve bir büyük mülk görünüyor orada. Dünya mülkleriyle satın alınamayacak, ama dünyadaki mülkler sebebiyle elde edilecek bir mülk.

Evet tüm dünyayı, tüm dünya mülklerini verseniz karşılığında alınamayacak, ama o dünyadan bize ayrılanı o cenneti kazanma adına yatırım yapınca elde edilecek bir cennet. Bu dünyayı, bu imkânları Allah için, Allah'ın istediği gibi değerlendirip yaşadığımız zaman kazanabileceğimiz bir cennet.

21. "Üzerlerinde ince yeşil ipekli, parlak atlastan elbiseler vardır; gümüş bileziklerle süslenmişlerdir; Rableri onlara tertemiz içecekler içirir."

Üstlerinde bir sündüs esvap, yemyeşil ve kalın istebrak ve gü-müşten bileziklerle süslenmişler ve Rabbleri onlara bir şarab-ı tahur sunmaktadır. O

Naim ehlinin, o mülk ehlinin, o cennet ehlinin görüldüklerinde üzerlerinde yeşil bir sündüs esvap vardır. Yani ince ve za-rif ipekten, ipek kumaştan bir elbise, ve bir de istebrak kalın ve sırmalı ipek elbiseler vardır. Hani yukarda harir geçmişti ya, işte bu âyet o hariri açıklıyor da denmiş. Nasıl bir harir? Sündüs-i Hudr ve istebrak bir ipek demektir. Yani o nîmet ehlini, koltukların üzerine yaslanmış ve Vildan-ı Muhalledûnlar etrafında tavaf ederlerken gördüğün vakit halleri şudur: Onlar gümüşten bileziklerle hılyelenmişler, süslenmişler.

Bu durum ehl-i cennetten olan kadınlara yaraşıyor denmiş. Böyle gümüşten hılyelerle süslenmek kadınlara mahsustur filan denmeye çalışılmış. Ama tabi sadece kadınlar değil, ehl-i cennetten olan erkekler de süslenebiliyor. Yani anlıyoruz ki bu iş cennetliğin zevkine havale ediliyor, dilerse öyle yapıyor, dilerse başka türlü davranıyor, nasıl isterse öyle yapıyor.

Allah orada onları güzel, tertemiz bir şarab-ı tahur ile sulayacak. Zaten cennet içecekleri pis artık vermiyorlar, yani dünya şarabı, dünya içecekleri gibi necis değil, tahiredirler onlar. Temizdirler. Dünya nehirleri necis olur, ama cennet nehirlerinde teğayyur, yani herhangi bir bozulma olmaz. Yemekten sonra, yemekten önce içerler o içkilerden, o şaraplardan, misk kokusu gibi bir terle etrafa yayılır gider anlamına gelecektir.

22. "İşte bu sizin işlediklerinizin karşılığıdır, çalışmalarınız şükre değer" denir."

İşte bu sizin mükafatınızdır, sa'yiniz meşkur oldu. Amelleriniz şükre değer bulundu. Yaptıklarınız, işledikleriniz kabule şayan görüldü. Dünyada yaşadığınız hayat teşekküre değer bulundu. Elhamdülillah, Elhamdülillah, Elhamdülillah. Hedef buydu zaten, dert buydu zaten. Elhamdülillah ki hedefe ulaştık. Hani ne deniyordu? İnsanın bu dünyadaki sa'yinin, çalışıp çabalamasının hedefi öbür tarafta Elhamdülillah diyebileceği bir hayata ulaşmasıdır. Bu dünyada yaptıklarının Allah tarafından beğenilip, şükre değer görülüp, teşekküre lâyık bulunup da kişinin sonunda elhamdülillah diyebilmesidir.

Allah (cc) şükreden kullarının ecirlerini kat kat onlara öder. Âhiret mutluluğunu kazanmak için çaba harcayan mü'minlerin bu ça-bası Allah katında değerlidir, makbuldür. Bu çabaların karşılığı (şükrü) bol bol verilecektir. Karşılığı verilen çabalar, gayretler; meşkûr'dur.

Bunun nasıl somutlaştığını aşağıdaki örnek güzel bir şekilde göstermektedir: "Rasûlullah (s.a.s.) geceleri ayağa kalkıp ayakları ka-barıncaya kadar namaz kılardı. Kendisine; 'Allah (cc) senin geçmiş ve gelecek günahlarını

affetti (niye kendini bu kadar yoruyorsun)’ denildi. *“Allah’a şükreden bir kul olmayayım mı?”* cevabını verdi.
(Buhâri, Teheccüd 6)

Anlıyoruz ki Cenâb-ı Hak cennetini ve oradaki nîmetlerini başa kakmıyor, baş kakıncı yapmıyor. “Haydi haydi dünyada yatıp geldiniz, hiçbir şey yapmadınız, ama Ben bu cenneti yine size veriyorum” de-miyor da Rabbimiz, “sizin amelleriniz şükre değer bulundu. Yani işlediğiniz ameller karşılığı olarak bu cenneti kazandınız” buyuruyor. “Siz kazandınız bu cenneti. Bu cennet sizin sa’yinizin, sizin kulluklarınızın karşılığıdır. Buyurun kendi kazancınız olan cennete” diyor.

Ya da şu anda yapın vereyim! diyor. Çalışın vereyim! diyor. Yaptınız verdim! diyor. Dünyada sa’y edin sonunda cennet kazanın diyor. Ama unutmayın ki her sa’y işe yaramaz. Şükre lâyık görülmüş, şükredildi diye kabul edilmiş, bir sa’y peşinde olun. Öyle bir sa’y içine girin ki Safa’nızı Merve’nizi din belirlesin, Kur’an belirlesin. Yasağın ötesinde berisinde sa’y etmeyin ki Allah onu meşkûr kabul etsin. Allah’ın istediği şekilde bir dünya hayatı yaşayın ki Allah onu teşekkür edilecek bir hayat kabul etsin de mükafat olarak size bütün bunları lütfetsin.

Öyleyse bizler de şükretmek zorundayız. Bizler de ehl-i şükür olmak zorundayız. Şükür ve hamd, hayata gülümsemektir. Şükür, in-sanı iyimser yapar. Eşyanın, kendi halimizin güzel yanlarını gösterir. Kabir ve hasta ziyareti, kendimizdeki nimetleri görmeye katkı sağlar. Henüz ölmediğimiz, nice hastalardan daha sıhhatli olduğumuzu, has-tahane ve mezarlık aynalarında görebiliriz. Şükrü artırdığı için bu ziyaretlerin önemi vurgulanmış. Dünyevî konularda bizden daha fakir, daha zayıf kimselerle kendimizi kıyaslamak, bizi şükre götürür. Dilimiz şükrettiği gibi, yüzümüz de her an şükretmelidir. Yüzün şükrü tebessümdür. Nimetlerin ve nimet sahibinin farkında olmanın getirdiği mutluluk ve huzurun gönülden yüze yansımasıdır bu. Önderimiz, tüm şe-mâil kitaplarının nakline göre devamlı mütebessim idi. Tebessümle sı-rıtma ve kahkaha çok farklı şeylerdir. Ekrem Elçi'nin suratı asık değildi; onca zulüm, onca işkence, onca açlık, yahûdilerin hâinlikleri, münâfıkların nifakları, dağların taşıyamayacağı onca yüke rağmen, tebessümü yüzünden hiç eksik olmazdı.

Efendimizin gözünden akan yaşlar, insanlarla değil; sadece Rabbiyle baş başa olduğu, secdelerle süslü gecelerin incileriydi. *"Be-nim bildiğimi bilseniz, az güler, çok ağlardınız!"* buyuran o büyük zatın insanların içinde, çevresine huzur ve saadet dağıtan tebessümü, şük-rünün dışa yansımasıydı. O'nu örnek alması gereken mü'min, içinden dua, haşyet, takva, İslam'ın derdi, müslümanların durumları ve bunları düşünmenin, tefekkürün gereği mahzun bir gönül taşımalı. Ama in-sanlara gülümseyen, şükrettiği yüzünden belli olan bir çehre aydın-

latmalı zâlimlerin kararttığı çevreyi. İçi ağlasa bile dışı gülmeli müslü-manın. Bir müslümana surat asmanın karşımızdakine hakaret ve kul hakkına tecavüz olduğunu bilmeli, kardeşlerine merhametinin izleri yüzünden okunabilmeli.

İnsan, diliyle olduğu gibi haliyle, tavrıyla, yüzüyle de devamlı şükretmeli, hamd etmeli. Seviyesizce cıvıklık, şuh kahkahalar, boş vermiş tavır, vur patlasın çal oynasın anlayışı mü'minden ne kadar uzak olmalıysa; karamsarlık ve ümitsizlik taşıyan bunalımlı bir yüz de o derece çirkin kabul edilmeli. İslam, insana huzur verir. Câhiliye dü-zenini muazzam bir inkılapla deviren peygamber nizamının ve o çağın adı "asr-ı saâdet", yani mutluluk çağıdır. Müslüman dünyada da hase-neler içindedir. Etrafındaki güzelliklere karşı gözü kör değildir. İçinde yarım bardak su olan kabın dolu tarafını görür. Ama, gücü ve imkânı el veriyorsa, boş kısmını önce kendisi doldurmaya çalışır.

Farkında olmadığımız, önemsiz görüp üzerinde düşünmediği-miz öylesine büyük ve öylesine çok nimetler içinde yüzüyoruz ki... Her şeyden önce, insan olarak yaratılmışız. Ot veya it olarak yaratılabilir-dik. Tabii, insan olarak yaratıldığımız halde, ot gibi düşüncesiz, kay-gısız hayat da sürebilir; dört ayaklılardan daha aşağı olabilirdik. İnsan olarak, yaratıkların en şereflisi olarak yaratıldık. Annemizi, babamızı, doğduğumuz memleketimizi biz seçmedik. Herhangi bir kentin fuhuş ortamında, batakhanelerinde veya çok fakir bir ülkenin çölünde, da-ğında ya da ormanında yarı aç yarı tok, çelimsiz, kültürsüz, daha da kötüsü dinsiz imansız olabilirdik. Elsiz, ayaksız, dilsiz, kulaksız veya görme özürlü olabilirdik. Daha fecîsi, hakkı görmeyen, gözleri perdeli, kalbi mühürlü olabilirdik. Felçli, sakat, yatalak değiliz. Uyuşturucu ba-ğımlısı, alkolik, kumarbaz, hilebaz, düzenbaz, ahlaksız... olabilirdik.

Bütün bu nimetler, zenginlik değil de; dünyada bile mutluluk sağlamayan emanet paraların veznedarları olan kapitalistlerin para hamallığı mı zenginlik? Gözlerinizi bir milyon dolara satın almak isteyen olsa verir misiniz? Demek ki, ne kadar pahalı, ne kadar kıymetli varlıklara sahipmişiz! Ya aklınızın değeri? Kaça satardınız? Bütün bunların üstünde imanınızı değişebileceğiniz bir değer olabilir mi? Müslümanca mutluluğun, huzurun, kanaat denilen hazinenin, sabır denilen hazzın, dâvâ yolunda çekilen çilenin, infak etme, verme lezzetinin, ibadetlerden aldığımız zevkin, bereketin, ağız tadının, gönül şenliğinin, hele ebedî mükâfatın, cennetin değeri, bedeli?! Bütün bunlara şükredilmez de ne yapılır?

23. "Ey Muhammed! Kur'an'ı sana indiren şüphesiz Biziz."

Filhakika, gerçek şu ki, Biz indirdik sana Kur'an'ı deste deste. Burada Kur'an-ı Kerîm'in indirilişiyle alâkalı "tenziyla" tabirinin kullanılması, sana onu parça parça indirdik, bununla da seni tafdıyl ettik, seni üstün kıldık, sana üstün

faziletler verdik anlamına geliyor. Yani onun inzaliyle, o kitabın indirilişiyle seni şereflendirdik demek oluyor mana. Bu, kitabımızın pek çok âyetlerinde Kur'an'ın Rasulullah'a intikalini anlatan âyetlerden birisidir. Allahu Zül Celal kendi kelâmını, kendi arzularını, isteklerini bizim anlayacağımız bir dille, Kur'an diliyle Peygambere indirmiştir. Yani neler istiyor bizden, neler istemiyor? Nelerden memnun oluyor? Nelerden memnun olmuyor? Hangi hayat programı iyi? Hangi program kötü? Neye nasıl karşılık verecek? Han-gi ameli nasıl mükafatlandıracak? Veya kime ne yapacak? Bütün bunları bize bildirmiş ki Rahmân olan Allah, işte bu O'nun Rahmetinin ifadesidir. Ama bütün bu bildirilerinin parça parça oluşu, ceste ceste oluşu onun bize ayrı bir lütuftur. Çünkü Furkân sûresinde kâfirler di-yorlar ki:

"İnkar edenler: "Kur'an ona bir defada indirilmeliydi" derler. Oysa Biz onu böylece senin kalbine yerleştirmek için azar azar indirir ve onu ağır ağır okuruz."
(Furkân 32)

Evet kâfirler: "Bu Kur'an Muhammed'e bir kere de inseydi ya!" diyorlar. Cenâb-ı Hak da diyor ki: "Hayır senin kalbin onunla sabit ol-sun, sebat bulsun, yatışsın diye biz onu parça parça gönderiyoruz." Onlar toptan bir indiriş istiyorlar ama Biz onu yavaş yavaş, ceste ceste indiriyoruz ki sen onun manasına nüfuz edesin. Evet peygamberim, sen onu güzel anlayasın ve gereğini yerine getiresin diye Biz onu sa-na okuyoruz, buyuruyor Rabbimiz.

Cenâb-ı Hak Peygamberinden neler istediğini Kur'an'ı parça parça göndererek, yani tek tek anlatmış. Bir de her bir hadisede ona lâzım olan bölümle anlatmış. Yani o anda kendisine lâzım olan birimleri taze taze göndermiş. Bir de bundan şunu anlıyoruz ki Cenâb-ı Hak istediklerini bildirmiş peygamberine. Ve dolayısıyla onun şahsında bize. Yani eğer Rabbimiz böyle bir kitap göndererek bize arzularını, bizden nasıl bir hayat istediğini bildirmeseydi, bizi kendi hâlimize bırakıp istediğiniz gibi bir hayat yaşayın deseydi, istediğiniz ve bildiğiniz gibi amel edin deseydi, ya da arzularını böyle ayan beyan olmayan bir bildirişle bildirseydi o zaman tabii bizim bocalamamız anlamına gelecekti. İşte bu şekilde gönderiş Rabbimizin bize karşı işleyen rahmetini göstermektedir.

Bu açıklamalardan sonra aklımıza tarihi unutmak gibi bir soru geliyor. Yani Tevrat ve İncil toptan indirilen kitaplar olunca, acaba Ce-nâb-ı Hak onlara fazla bir lütuf ve keremde bulunmamış mıydı? Kitapları kendilerine bizimki gibi parça parça değil de toptan indirilince onlar bu işi beceremeyecekler miydi? gibi sorular geliyor insanın aklına.

Anlaşılan şu ki onların döneminde, kitaplarının verilmesinde toptan bir kitap gönderimi, toptan bir arzu bildirimi onların yapamayacakları şey değildi.

Ama kıyamete kadar yaşayacak bir dinin yaşanması, kıyamete kadar devamı adına gönderilen son dinin kitabının parça parça gelmesinde böyle bir hikmet görüyoruz. Onlarda da bu parça geliş vardı aslında. Çünkü Hz. Mûsâ zaten önceden İsrâiloğul-larına gelmişti de, ilk çağ dönemi peygamberi olarak Tevrat gelmişti, daha sonra gelen İncil ve Zebur da yine İsrâiloğullarına gelmiştir. Yani onlarda da böyle tedricen bir geliş görüyoruz.

İşte ey peygamberim Kur'an-ı Kerîm'in hem indirilmesi, hem de böyle tedricen indirilmesiyle:

24. "Rabbinin hükmüne kadar sabret; onların günah işleyen ve inkârcı olanlarına uyma."

Sen Rabbinin hükmüne sabret! Dayan! Gereğince amele devam et! Rabbin ne hükmetmişse? Ne indirmişse sen Rabbinin hükmünü anlayıp icraya devam et!

Biz sana hüküm indiriyoruz, hükmü indiriyoruz. Anlıyoruz ki gelen Kur'an hükümdür o zaman. Hikmettir, hâkimiyettir. Yani yap! Veya yapma! şeklinde mânâ ifade eden hüküm cümleleridir bu Kur'-an. O halde ey peygamberim! Sen sadece bu hükümlere sarıl ve gereğiyle amel etmeye koyul! Ve bu konuda da sabret! Dayan! Diren! Ve:

Onlardan âsim ve nankör olanlara da asla itaat etme! Âsim ve kefûr kelimeleri, kıyamete kadar bu özelliği taşıyan, mü'mini yolundan çıkarmak isteyen ve onun kulluğunu engellemeye çalışanlardır. Sakın sen onlara itaat etme! Gittikleri yoldan gitme! Onlar hatırına dinden taviz verme! Onlar darılacak, kırılacak diye söylemen gerekenleri söy-lemezlik yapma! Sen sabret ki onlar konusunda Allah'ın hükmü gelecektir.

25-26. "Rabbinin adını sabah akşam an. Geceleyin O'na secde et; O'nu geceleri uzun uzun tesbih et."

Evet ey peygamberim! Bir de böyle zorlandığın, sıkıldığın zamanlarda Rabbinin adını an! Kur'an-ı Kerîm'de nerede böyle kâfirlere karşı sabır ve sebat telkin edilmişse, hemen ardından Allah'ın zikri ve namazın emredildiğini görüyoruz. Tabii buradaki zikir namazdır.

Sabah akşam Rabbinin ismini zikret!

Gecede de ona secde edip tesbih et onu! Arkadaşlar bükra fecr, sabah namazı içindir denmiş, asıyla da asır namazı, yani ikindi namazı içindir denmiş. Yani bu iki emir öğle ile ikindiyi kapsar.

ise akşam ve yatsı namazını içine alan gece namazlarıdır.

da gece namazıdır, yani teheccüd namazıdır. Tabii bu Rasu-lullah efendimize farzdır, ümmetine de nafiledir.

İbni Abbas efendimize göre Kur'an-ı Kerîm'de geçen her tes-bih, namaz manasına gelmektedir. Kur'an'ın herhangi bir yerinde tes-bih mi emrediliyor? Bileceğiz ki bu namazla birlik yapılacak tesbih imiş. Değilse böyle eline tesbihi alacaksın, şöyle bir kenara çekileceksin, bu tesbih manasına gelmiyor. İşte bizden istenen tesbih bu. Ama bizim dışımızdakilerin, başka varlıkların tesbihi değildir tabii bu

Bir de burada şunu söyleyelim: Gece namazı vitirdir. Ama bunu gece namazı modelinde kılmadığımız için sanki biz gece namazı kılmıyoruz. Gece namazını Rasulullah mutlak ve mutlak kılardı. Ümmetinin de kılmasını emrederdi. Ama bugün bizler bu gece namazına, yani nafileye farklı bakıyoruz. "Nafile neyse canım! Ne dersen de nafile!" Gibi ifadelerle onu boş iş, boş şey, gibi bir anlama alıyoruz. Sanki boş şey, sen hiç yanaşma bu işe diyoruz. Öyle değil, biz de kılmalıyız onu. Biz de kılmak zorundayız gece namazını.

Gece namazı iki kılınır bir vitirlenir. Vitir, tek demektir. Teklemek demektir. Yani 2+1 veya 2+2+1, veya 2+2+2+1 şeklinde kılınan namazdır. Ama biz öyle yapmıyoruz. Biz evvelallah ele geçirdik mi seccadeyi hemen defterini dürüyoruz.

27. "Doğrusu insanlar, çabuk elde edilen dünya nî-metlerini severler de ağırlığı çekilmez günü arkalarında bırakırlar."

Çünkü onlar peşini severler ve önlerindeki ağır bir günü bırakırlar. Onlar mesailerinin sonucunu acele görecekleri dünya hayatını, acele tadacakları dünya zevklerini, acilen ulaşacakları dünya başarılarını severler de yarın görecekleri, yarın ulaşacakları veresiye olan âhiret hayatını, âhiret devlet ve nimetlerini göz ardı ederler. Peşini se-verler de veresiyeye değer vermezler. Kendilerine faydası yarın olacak olan, yarın kendilerine cennet kazandıracak olan Kur'an'la diyalog kurma gereğini, sabah akşam Allah'la beraber olma gereğini, sabah akşam Allah'ı tesbih edip, O'nun âyetlerini gündeme alma gereğini reddederler. Allah'ın hükmüne sabredip kendilerine mutlak cennet kazandıracak olan bu kitapla beraber olma gereğini reddederler. Dünya zevklerine, dünya nimetlerine ulaşma adına Kitaba ve peygambere ayıracak zamanlarının kalmadığını

söylerler. Rahmân olan Allah'ın kendilerine karşı sonsuz rahmetinin gereği olarak parça parça gelen Kitabı tanıyıp hayatlarını ona göre düzenleme zahmetine girmeyenlerdir onlar.

Veya buradaki anlatılanlar Yahudilerdir. Resulullah'ın sıfatlarını gizleyen bu Yahudiler, öldürülme ve sürgünden kendilerine ayrılanı, kendilerini bekleyeni unutuyorlar anlamına geliyor. Yani bu adamlar yakında başlarına gelecekleri unutarak yaşıyorlar anlamına. Veya ön-lerindeki kendilerini bekleyen azabı bilemiyorlar, akıllarına gelmiyor, hesap edemiyorlar anlamına gelmektedir bu âyet-i kerime.

Veya kimilerine göre de bunlar münafıklardır. Peşini istiyorlar, dünyayı tercih ediyorlar da kıyametle imanı ve onun için ameli bırakıyorlar. Kullardan kendilerine gelecek kısası unutuyorlar. Halbuki onlar, o münafıklar böyle nifak içinde bir hayatı sürdürdükleri sürece Allah mü'min kulları eliyle onlara çok büyük azaplar tattıracaktır. Adamlar kendilerini bekleyen bu tür azaplardan habersiz bir hayat yaşıyorlar manasına gelmektedir.

Veya eğer mü'minlerse burada anlatılanlar, o zaman şöyle diyeceğiz: Onlar dünyaya yöneliyorlar da âhirete yönelik program yapmayı bırakıyorlar. İşte bunlar dar'ul acile'yi, yani dünyayı isterler, acele bitiverecek, acele geçip gidiverecek olanı isterler de sonsuzca devam edecek, hiç bitip tükenmeyecek âhireti unuturlar. Hesaplarını kısa sürede bitecek dünyaya göre yaparlar anlamına gelecektir. Acile, bir de gizleme, örtbas etme anlamına gelir. Yani böyle alel acele işi örtbas edivermek anlamına.

28. "Onları yaratan, mafsallarını pekiştiren Biziz; dilersek onları benzerleri ile değiştiriveririz."

Evet Biz yarattık onları ve kundaklarını Biz bağladık ve dilediğimiz vakit de onların kılıklarını tebdil ederiz, diyor Rabbimiz. Veya Biz onları yarattık ve onların yaratılışını da güzel yaptık, veya onların bağlarını sımsıkı bağladık anlamına gelmektedir.

Bağlarını öyle güzel bağladık ki, vücutları baştan sona birbirine sımsıkı bağlı, irtibatlıdır. Sinirlerle, kaslarla, damarlarla vücutları baştan sona bağlıdır. Bu kelimeyi Allah'ın Resûlü bir hadislerinde şöy-le kullanıyordu:

"Üç mescid dışında yük teşüddü yapmak (Yâni yük bağlamak) yoktur."

İşte bu kelime de o anlamadır. Yani bu ifadesiyle Rabbimiz şöyle buyuruyor: "İnsanı Biz yarattık. Onu Biz var ettik. O varlığını Bi-ze borçludur. Biz yarattık ve bağlarını da güzel bağladık." Yani o insanın vücudunun bağları

olan damarlarını, kaslarını, kemiklerini, sinirlerini, hücrelerini güzel bağladık. Ya da onu Biz yarattık ve sağlam bağladık. Yani yarattıktan sonra o insanı sağlam bir biçimde kayd-u bent altına aldık.

Ama iyi bilsinler ki:

Bu insanlar iyi anlasınlar ki Biz istersek onları değiştiririz de üstelik. Nasıl? Yani şekillerini, mesellerini, kılıklarını değiştiririz de ye-ni bir şekil kazandırıveririz onlara. İstersek insanlıktan çıkarıveririz on-ları da hayvanlar gibi, hatta onlardan çok daha kötü bir şekle indiriveririz onları. Eğer bu insan kendisini Bizim yarattığımızı, kendisini üstün bir konuma Bizim getirdiğimizi unutup Bize isyan içinde bir hayata yönelirse, Biz da bunu yaparız ona. Bunu unutmasın bu insan, diyor Rabbimiz.

Veya bir başka manasıyla Biz isyanlarınızdan, küstahlıklarınızdan ötürü sizi giderir de yerinize itaatlileri getirebiliriz. Bizim gücümüz yeter buna. Eğer sizler sizi böyle şerefli bir konumda, üstün bir kıvamda yaratan Rabbinizi unutarak bir hayat yaşamaya kalkışırsanız, bilesiniz ki Allah sizi yok eder, sizi toptan helâk eder, sizi giderir de sizin yerinize daha itaatli kullar getirir. Bu Allah'a asla zor gelmez.

Veya sizin sıhhatinizi bozarız, vücudunuzdaki o az evvel bahsettiğimiz sağlam bağları çözüveririz, o hücrelerden bir kaçını devre dışı ediveririz de işinizi bitiririz. Sakın bunu unutmayın. O vücudunuzun bağlarını bağlayan Biz, çözmesini de biliriz. O sağlığı, sıhhati ve-ren Biz, geri almasını da beceririz diyor Rabbimiz.

Bu âyet birinci olarak bize Cenab-ı Hakk'a kafa tutmanın, O'na karşı gelmenin anlamsızlığını anlatıyor. İkinci olarak dünyayı tercih etmenin, âhireti bırakıvermenin anlamsızlığını anlatıyor. Üçüncü olarak da ne oluyor? Hayrola! Ne yapmak istiyorsunuz siz? Bu tavrınız ne böyle? Sizi Biz yarattık! Mafsallarınızı biz bağladık! Sizler ey Kur'-an'ı anlamaya sabretmeyenler! Düşünmüyor musunuz? Size biz şekil verdik! Sizi biz insan yaptık! Yani sağır, kör, topal olabilirdiniz! Eşek, hayvan, at, it, bit olabilirdiniz! Ya da işte tavuk, üzüm, soğan, doğan olabilirsiniz şu anda! Unutmayın ki böyle yaratıldınız diye artık size güç yetirip değiştiremeyecek değiliz Biz. Ona çevirmeye de Kâdiriz Biz! Ne oluyor size? Ne demeye çalışıyorsunuz siz? Ne yapmaya ça-lışıyorsunuz? Nasıl bir hayat yaşamaya çalışıyorsunuz böyle? Bu ne böyle? Kitaptan habersiz, peygamberden habersiz bir hayat yaşıyorsunuz. Rabbinize kafa tutuyorsunuz. Ne oluyor? Bu cesareti nereden alıyorsunuz? Sizi böyle insan olarak yaratan Rabbinizi nasıl unutuyorsunuz? Sizi adam edenin kitabına, peygamberine, emirlerine niçin kulak vermiyorsunuz? diyor Rabbimiz.

29. "Bu sadece bir öğüttür; dileyen, Rabbine giden yolu tutar."

Şüphesiz ki şu Kur'an, şu anlatılanlar, bir hatırlatmadır, bir uyarıdır, bir gündemdir, bir haritadır, bir pusuladır. Ama kim diler ki onunla Rabbine bir yol tutar. Yani dileyen bu kitapla Rabbine bir yol bulur. Dileyen bu harita ile, bu pusula ile Rabbine kulluğa yönelir. Ama bilesiniz ki:

30. "Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz. Doğrusu Allah, bilendir, Hakimdir."

Unutmayın ki Rabbinize yol bulma konusunda da yine Allah dilemedikçe siz hiçbir şey dileyemezsiniz. Rabbiniz dileyip razı olmadıkça siz kendi kendinize hiçbir şey dileyemeyeceğinizi unutmayın. Hani kâfirler diyorlar ki: Biz de takmıyoruz öyle ise bu işi! Biz inanmı-yoruz bu kitaba. Biz gerek duymuyoruz bu haritaya. Biz güvenmiyo-ruz bu pusulaya. Biz kabul etmiyoruz bu kitabın gündem oluşunu. Bizim ihtiyacımız yoktur bu kitabın yol göstericiliğine. Biz bunsuz da bu hayatı yaşarız. Allah da diyor ki, "ey kâfirler, bilesiniz ki takmamanız da Allah'tandır. Reddetmeniz de Allah'tandır. İsyan etme hürriyetleriniz de Allah'tandır, bunu unutmayın."

Eğer bu dünyada Allah dünyanın konumu, imtihanı gereği dileyip bir irade vermemiş olsaydı, haydi buyurun istediğinizi tercih hakkını size veriyorum dememiş olsaydı, hiç kimsenin böyle dilediğini tercih hakkı olmayacaktı. Yani bilesiniz ki ey insanlar sizin şu anda küfrü, isyanı tercih edebilmeniz de Allah'ın verdiği bu izne bağlıdır. Eğer melekler gibi, dağlar, taşlar, sema, ay, yıldızlar, güneş, bitkiler, taşlar, madenler gibi sizlerin de boyunlarınızdaki kulluk ipinin ucunu doğuştan eline alıvermiş olsaydı Rabbiniz, yani tıpkı o varlıklar gibi sizi de iradesiz yaratmış olsaydı, şu anda hiç biriniz dilediğini tercih hakkına sahip olmayacaktı.

Bu imkân ancak insana tanınmıştır. İsyan edebilme, kafa tutabilme özgürlüğü Allah yasaları gereği sadece insana tanınmıştır. Onun içindir ki insanın itaati diğer varlıkların itaatinden farklıdır. Yani in-sanın Allah'a itaati kölenin efendisine itaatinden farklıdır. Çünkü isyanın olmadığı yerde itaatin kıymeti yoktur. Onun içindir ki yalnızca insanın itaatinin karşılığı cennettir. Cennet yalnız insan içindir. Aslında bütün varlıklar da Allah'a itaat etmektedirler ama onların itaati isyana imkân vermeyen bir itaat olduğundan hiç birisi cennete gitmeyecektir. Melekler de, dağlar da, semâvât da, arz da, yıldızlar da, ay da, hayvanlar da, bitkiler de Allah'a kulluk yapmaktadırlar ama onların itaati zoraki bir itaat olduğu için Allah katında makbul bir itaat değildir.

31. "Dilediğine rahmet eder. Zâlimlere, işte onlara, can yakıcı bir azap hazırlamıştır."

Amenna ya Rabbi! Yaparsın ya Rabbi! Sen her şeye Kâdirsin ya Rabbi! Her konuda dilediğe hükmeden ve hükmettiğini icra edensin ya Rabbi!

Bu sûrenin de sonuna geldik. Rabbim istediği iman edip gereğiyle amel eden kullarından eylesin. Sübhanekallahümme ve biham-dik. Eşhedü en lâ ilahe illa ente. Estağfiruke ve etubu ileyk.